

PLANBESKRIVNING

Detaljplan för Odenplan och Adlern Mindre 34 m.m. i stadsdelen Vasastaden, Dp 2011-08525

Planområde markerat med gul linje.

Sammanfattning

Planens syfte

Planen syftar till att skapa:

- En flexibel torgyta med byggrätter för entré till cykelgarage, stationsbyggnad, servering och kiosker med mera.
- Cykelparkering under torgplanet med direkt förbindelse till kollektivtrafiken och entré på torget.
- En ny gångförbindelse med handelsytor under Odengatan som kopplas till kv Adlern Mindre 34 (Åhlénshuset) med en ny entré i hörnet Odengatan/Norrtullsgatan.
- Ett nytt våningsplan för handel inom kv Adlern Mindre 34 genom upphöjning av gårdsbjälklaget.
- Ca 30 nya bostäder inom kv Adlern Mindre 34 genom om-, till och nybyggnation.

Byggnader på torgytan ska hålla hög arkitektonisk kvalitet och vara väl genomarbetade med hög detaljeringsnivå. Torgets byggnader ska samspela med varandra.

Inom Adlern Mindre 34 ska de kulturhistoriska värdena bevaras och nya tillägg hålla hög arkitektonisk kvalitet med hög detaljeringsnivå som samspelar med befintliga byggnader.

Planens huvuddrag

Planen består av två delar; dels nya bostäder och handelsytor inom fastigheten Adlern Mindre 34 och dels förändringar för Odenplans torgyta som är kopplade till pendeltågets nya station. Planen medger byggrätter på torget för serveringsbyggnad och kiosker, entrébyggnad till cykelgarage och kollektivtrafiken, samt biljetthallar, cykelgarage och centrumändamål under mark. Planen medger även en ny gångförbindelse med handelsytor under Odengatan kopplad till fastigheten Adlern Mindre 34 (Åhlénshuset).

Enligt gällande avtal mellan staden, landstinget och Trafikverket (2006-06-20), ska projekt Citybanan återställa Odenplan enligt stadens anvisningar.

Odenplans betydelse som knutpunkt för kollektivtrafik kommer att öka, vilket innebär att nya och förändrade funktioner behöver etableras. Detaljplanen befäster programmet för återställande av Odenplan som beslutats i Exploateringsnämnden och Trafik- och renhållningsnämnden 2011-05-19. Detaljplanen specificerar torgets byggrätter.

Planförslaget möjliggör ca 30 nya bostäder inom kvarteret Adlern Mindre 34 som ligger i ett centralt och kollektivtrafiknära läge med mycket god tillgänglighet till både arbetsplaster, kommunal och kommersiell service. Ur hållbarhetssynpunkt är det angeläget att ge fler människor möjlighet att bo i de lägen som bland annat kan bidra till ett hållbart resande genom ett minskat bilberoende. Innerstadens täta och blandade stadsmiljöer är idag en efterfrågad boendemiljö.

Miljöbedömning

Stadsbyggnadskontoret bedömer att detaljplanens genomförande inte kan antas medföra sådan betydande miljöpåverkan som åsyftas i PBL eller MB att en miljökonsekvensbeskrivning behöver upprättas. Länsstyrelsen delar, enligt sitt samrådsyttrande, stadens bedömning.

Vid grundläggning av planerat cykelgarage och gångförbindelse med handelsytor under mark, bedöms grundvattennivån i den övre nivån bli berörd. Vid en påverkan på grundvattnet kommer tillstånd för vattenverksamhet att sökas. Frågan om förändrade balanser i grundvattenmagasinen ska studeras vidare i det fortsatta utrednings- och projekteringsarbetet. Eventuellt kommer tillstånd för vattenverksamhet enligt 11 kap. 9 § miljöbalken att sökas. Konsekvenserna av eventuellt förändrade grundvattennivåer studeras i den miljökonsekvensbeskrivning som kommer att höra till tillståndsansökan.

Tidplan

Den nya huvudentrén till kollektivtrafiken (stationsbyggnaden) beräknas bli färdigställd i slutet av 2013 (fastställd i bygglov 2011-06-16). Cykelgarage, gångförbindelse under mark med tillhörande handelsytor planeras att byggas under 2014-2015. Förändringar under mark samt markplan inom kvarteret Adlern Mindre genomförs i samband med gångförbindelsens genomförande. Återställande av torget sker etappvis med start år 2015. Genomförande av ny-, om- och tillbyggnad av bostäder och kontorsytor inom Adlern Mindre 34 styrs av byggherre/fastighetsägare.

Snedbild över Odenplan innan bygget av projekt Citybanan.

Innehåll

Sammanfattning	2
Planens syfte.....	2
Planens huvuddrag	2
Miljöbedömning.....	3
Tidplan.....	3
Adlern Mindre 34	3
Odenplan	3
Innehåll	4
Inledning	5
Handlingar	5
Planens syfte och huvuddrag.....	6
Plandata	7
Tidigare ställningstaganden	7
Förutsättningar	9
Geotekniska förhållanden	9
Hydrologiska förhållanden.....	9
Stadsbild	10
Kulturhistoriskt värdefull miljö.....	12
Kollektivtrafik	14
Störningar och risker	14
PLANFÖRSLAG	15
Övergripande.....	15
ODENPLAN	15
Torgplanet.....	15
Funktioner under mark.....	22
ADLERN MINDRE 34	25
Gator och trafik	31
Teknisk försörjning.....	32
Miljökonsekvenser	33
Behovsbedömning.....	33
Mark.....	33
Miljökvalitetsnorm för vatten, dagvatten, grundvatten.....	34
Resurshushållning och miljömål.....	34
Riksintressen	34
Kulturhistoriskt värdefull miljö och stadsbild	35
Ljusförhållanden och lokalklimat.....	36
Barnkonsekvenser	36
Tidplan	37
Genomförande	37
Organisatoriska frågor.....	37
Verkan på befintliga detaljplaner	37
Fastighetsrättsliga frågor	37
Ekonomiska frågor.....	39
Tekniska frågor.....	39
Störningar under byggtiden.....	40
Genomförandetid	40

Inledning

Handlingar

Planhandlingar

Planförslaget består av plankarta med bestämmelser. Där höjder förekommer redovisas dessa i höjdsystemet RH00 och i plan Sweref 99. Till planen hör denna planbeskrivning.

Utredningar och underlag

Underlag för Odenplan

- Illustrationsbilaga: Stadsbyggnadskontoret baserat på konsultunderlag
- Miljöfrågor: PM Fördjupad behovsbedömning (Sweco Architects AB).
- Gångflöden: Gång och cykelflöden vid Odenplan (Ramböll)
- Brand: Odenplan – Samgranskning brand (Brandskyddslaget 2012-11-14)
- Kulturvärden: Antikvariskt utlåtande för detaljplan Odenplan, Adlern Mindre mm 2012- 11-25
- Kulturvärden: Antikvarisk Dokumentation och demonteringshandling Sippans Kiosk november 2009
- Geoteknik: Fördjupad utredning för gångförbindelsen vid Odenplan. Rapportbilaga 1 geoteknik (Tyréns, 2012-02-03)
- Genomförandefrågor för torget: Tjänsteutlåtande för återställande av Odenplan. Dnr återställande: E2011-400-00439. Dnr skrivelse: E2010-511-01672:1, Dnr återställande: T2011-400-01125. Dnr skrivelse: T2010-511-04562:1 (Exploateringskontoret och trafikkontoret. 2011-05-19)

Underlag för Adlern Mindre 34

- Akustik: Bullerutredning kv Adlern Mindre 34 (ACAD, 2012-11-15)
- Brand: Brandskyddsbeskrivning (Brandskyddslaget)
- Kulturvärden: Antikvarisk förundersökning, Antikvariskt underlag inför planering och projektering (Per Nelson Byggnadsvårdsbyrå, 2009-09-20)
- Tillgänglighet: Granskningsutlåtande tillgänglighet (Staremo tillgänglighetskonsult 2012-11-16)

Sekundära underlag

- Tjänsteskrivelse bygglov för huvudentré till kollektivtrafiken, uppgång Odenplan (Stadsbyggnadskontoret, 2011-05-09)
- Konfliktobservationsstudie: Odenplan. Övergångsstället intill korsningen Odengatan – Norrtullsgatan (Sweco Infrastructure, 2011-06-27)
- Inledande miljöbedömning. Program för detaljplan för butiksgalleria under Odenplan Dnr 2006-04660-54 (juni 2007)

Medverkande

Planen är framtagen av Anna Rex. Ebba Ohlén-Carlsson, Sweco Architects AB har medverkat som stadsbyggnadskontorets plankonsult.

Planens syfte och huvuddrag

Planens syfte

Planen syftar till att skapa:

- En flexibel torgyta med byggrätter för entré till cykelgarage, stationsbyggnad, servering och kiosker med mera.
- Cykelparkering under torgplanet med direkt förbindelse till kollektivtrafiken och entré på torget.
- En ny gångförbindelse med handelsytor under Odengatan som kopplas till kv Adlern Mindre 34 (Åhlénshuset) med en ny entré i hörnet Odengatan/Norrtullsgatan.
- Ett nytt våningsplan för handel inom kv Adlern Mindre 34 genom upphöjning av gårdsbjälklaget.
- Ca 30 nya bostäder inom kv Adlern Mindre 34 genom om-, till och nybyggnation.

Byggnader på torgytan ska hålla hög arkitektonisk kvalitet och vara väl genomarbetade med hög detaljeringsnivå. Torgets byggnader ska samspela med varandra.

Inom Adlern Mindre 34 ska de kulturhistoriska värdena bevaras och nya tillägg hålla hög arkitektonisk kvalitet med hög detaljeringsnivå som samspelar med befintliga byggnader.

Planens huvuddrag

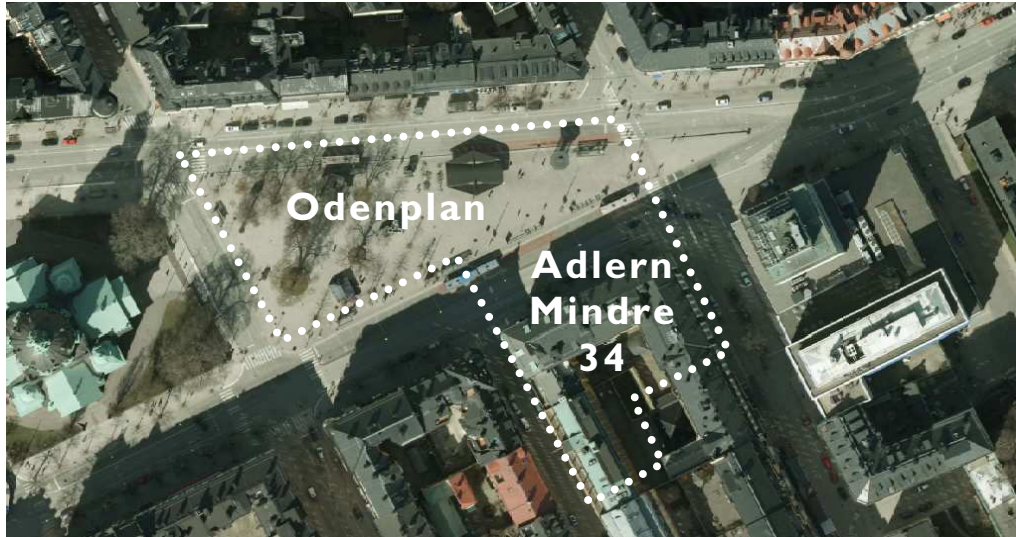
Planen består av två delar; dels nya bostäder och handelsytor inom fastigheten Adlern Mindre 34 och dels förändringar för Odenplans torgyta som är kopplade till pendeltågets nya station. Planen medger byggrätter på torget för serveringsbyggnad och kiosker, entrébyggnad till cykelgarage och kollektivtrafiken, samt biljetthallar, cykelgarage och centrumändamål under mark. Planen medger även gångförbindelse med handelsytor under Odengatan kopplad till fastigheten Adlern Mindre 34 (Åhlénshuset).

Enligt gällande avtal mellan staden, landstinget och trafikverket från 2006-06-20, ska projekt Citybanan återställa Odenplan enligt stadens anvisningar.

Odenplans betydelse som knutpunkt för kollektivtrafik kommer att öka, vilket innebär att nya och förändrade funktioner behöver etableras. Detaljplanen befäster programmet för återställande av Odenplan som beslutats i Exploateringsnämnden och Trafik- och renhållningsnämnden 2011-05-19.

Planförslaget möjliggör ca 30 nya bostäder inom kvarteret Adlern Mindre 34 som ligger i ett centralt och kollektivtrafikhärläge med mycket god tillgänglighet till både arbetsplaster, kommunal och kommersiell service. Ur

hållbarhetssynpunkt är det angeläget att ge fler människor möjlighet att bo i de lägen som bland annat kan bidra till ett hållbart resande genom ett minskat bilberoende. Innerstadens täta och blandade stadsmiljöer är idag en efterfrågad boendemiljö.

Planområdet

Plandata

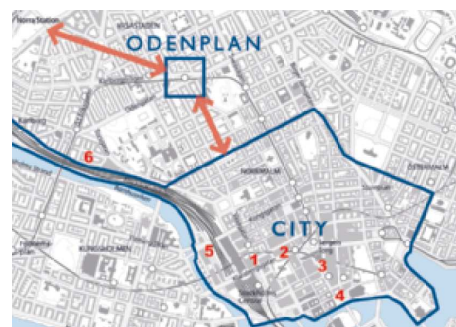
Läge, areal, markägoförhållanden

Planområdet består av fastigheten Adlern Mindre 34 som ägs av Gamla Livförsäkringsaktiebolaget SEB Trygg Liv. En del av Vasastaden 2:99 och Vasastaden 1:118 som ägs av Stockholms kommun, berörs av planförslaget. Planen berör även fastigheten Vasastaden 3:1 som ägs av Trafikverket.

Tidigare ställningstaganden

Översiktsplan

Enligt Promenadstaden – översiktsplan för Stockholm är Odenplan redan idag en stark knutpunkt i innerstaden. Vid Odenplan pågår byggnation av den nya pendeltågsstationen. När den nya pendeltågsstationen tas i bruk, kommer området få stor regional betydelse. Trycket på förändringar i dessa delar av innerstaden förväntas öka i samband med att den regionala tillgängligheten förbättras. Torget ska utgöra en trygg mötesplats med tydlig rumslig karaktär. En fortsatt planering för säkra och gena gång- och cykelstråk krävs i samband med att pendeltågsstationen öppnas.

Kartutsnitt från Promenadstaden – översiktsplan för Stockholm.

Enligt översiktsplanen utgör City och Odenplan utvecklingsområden i centrala Stockholm. Förnyelsen av city ska vidareutvecklas i enlighet med stadens budget med fokus på aktiva stadsmiljöer, attraktiva huvudstråk och modern och blandad citybebyggelse. Sambandet mellan City och Odenplan, samt från Odenplan och norrut mot Karolinska och Hagastaden, är viktiga samband att utveckla.

Detaljplan

Aktuell detaljplan bygger på och är nära sammankopplad med ett flertal detaljplaner och program.

Stadsplan L241 (1879) styr del av gatumark. PL 3016 (fastställd 1945) styr tunnelbanans sträckning genom City, Norrmalm och Kungsholmen.

Tilläggsplan 2007-36070 som gjordes inför Citybanans genomförande, reglerar även underbyggnadsrätten för tunnelbanan och redovisar byggrätter under mark för fastigheten Vasastaden 3:1, dvs. pendeltågets sträckning. För planområdet varierar pendeltågets övre skyddsgräns mellan +4, +7 och +13 meter. Bestämmelserna för pendeltågets utrymme under mark i tilläggsplanen förs över till den nya plankartan.

För fastigheten Adlern Mindre 34 gäller idag detaljplan Pl 1822 från 1937 och tilläggsplanerna Pl 7558, T-Dp 2003-10095-54 och T-Dp 2007-36070-54.

Pl 1822 föreskriver en byggnad i fem alternativt sex våningar där en för affärsändamål inredd entrévåning är tänkbar. Denna affärsvåning får även gå ut under ett gårdsbjälklag. Enligt denna plan får vinden ej inredas för bonings- eller arbetsrum.

I tilläggsplanen Pl 7558 från 1977 föreskrivs bostadsanvändning i enlighet med zonplan 70. Tilläggsplan 2003-10095 fastställdes 2004 och syftar till att upphäva vindsinredningsförbud.

Tidigare påbörjat detaljplanearbete för en underjordisk galleria vid Odenplan (Dp 2006-04660) läggs i och med detta planarbete ned.

Program för återställande av Odenplan

Program för återställande av Odenplan (*Tjänsteutlåtande för återställande av Odenplan, exploateringskontoret och trafikkontoret, 2011-05-19*), redovisar riktlinjer för gestaltning och genomförande av Odenplans torgyta i samband med pendeltågsstationens färdigställande. Programmet innebär en överenskommelse mellan projektet Citybanan och Stockholms Stad för genomförandet av Odenplan, dvs. anläggning av torgyta och gator. Programmet är giltigt i sin helhet. Denna detaljplan specificerar torgets byggrätter (exklusive stationsbyggnaden som fastslogs i bygglov 2011-06-16) och har fördjupat arbetet vad gäller gångflöden, torgets användning mm.

Kommunala beslut i övrigt

Inom kvarteret Adlern Mindre 34 på Odengatans södra sida fick stadsbyggnadskontoret under våren 2009 i uppdrag att påbörja ett planarbete med ny bebyggelse för bostäder, handel och kontorsändamål samt att möjliggöra nya kopplingar under mark.

Sommaren 2011 fick kontoret i uppdrag att påbörja planarbetet för Odenplan för att bland annat möjliggöra en cykelparkering under mark.

För att bättre redovisa helheten för den nya kollektivtrafikknutpunkten har planarbetet för Adlern Mindre 34 och Odenplan arbetats samman till ett sammanhållet planförslag.

Markanvisning

2009-12-17 beslutade exploateringsnämnden att anvisa mark vid Odenplan inom fastigheten Vasastaden 2:99 till SEB Tryggliv och SL för förbindelsegång under Odengatan med visst kommersiellt inslag.

Riksintressen

Hela Stockholms innerstad och Djurgården utgör Riksintresse för kulturmiljövården enligt 3 kap 6§ (AB115).

Medborgarinflytande

Utformningen av Odenplan har engagerat medborgare sedan lång tid tillbaka, flera grupper och individer har framfört synpunkter vid olika tillfällen. Under slutet av 90-talet bedrevs byggforskningsprojektet "Mötesplats Odenplan", där medborgargrupper och staden deltog för att få fram förslag till såväl ett bättre torg som trafikföring kring Odenplan. I arbetet med Program för återställande av Odenplan genomfördes öppna hus/informationsträffar där boende och allmänhet fick möjlighet att ta del av information och bidra med idéer.

Samrådsmöte för aktuell detaljplan genomfördes som öppet hus i Gustav Vasa skolas matsal den 11 juni 2012. Till mötet kom ca 25 personer utöver stadens representanter från stadsbyggnadskontoret, trafikkontoret, exploateringskontoret samt även projekt Citybanan, fastighetsägaren till Adlern Mindre 34 och involverade arkitekter. Staden har i möjligaste mån arbetat in de synpunkter som inkommit under tidigare processer.

Förutsättningar

Geotekniska förhållanden

Markförhållanden

Vid Odenplan finns en förhållandevis smal jordfylld bergsvacka, som sträcker sig från Vasaparken i väster till Norrtullsgatan i öster. Från en bergtröskel vid Dalagatan på nivån ca +17 m.ö.h., sluttar berget relativt kraftigt mot öster ner mot en bergtröskel på nivån ca +6 m.ö.h. vid Norrtullsgatan. I Odengatans sträckning ligger bergnivån mellan ca +3 m.ö.h. och ca +10 m.ö.h.

Odenplan och kringliggande gator, framförallt Odengatan, innehåller omfattande ledningspaket.

Hydrologiska förhållanden

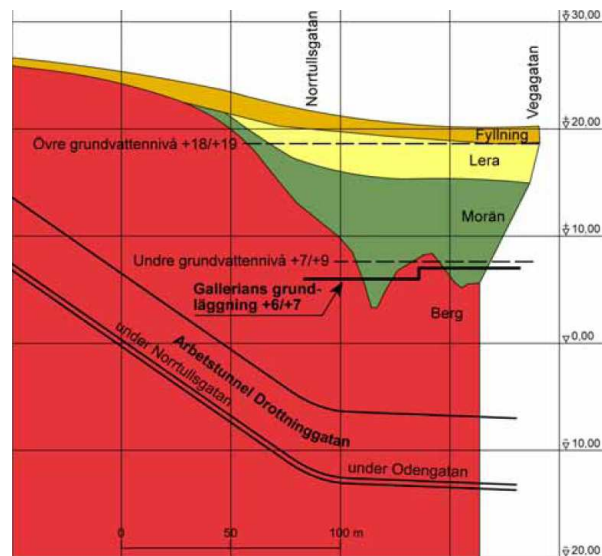
Grundvatten

Vid Odenplan förekommer delvis dubbla grundvattenmagasin i jordlagren. *Ett övre grundvattenförande jordlager* förekommer i fyllnadsmaterial i östra delen av Odenplan och söder om Odenplan samt i lerans övre spruckna del. Magasinen är påverkade av dränerande ledningsgravar och källare och förefaller inte helt uthålliga eftersom de periodvis töms. Grundvattennivåerna ligger här mellan +18 m.ö.h. och +19 m.ö.h., det vill säga 9 till 12 meter över nivåerna i det undre magasinet. Detta tyder på att de olika lagren har en mycket begränsad hydraulisk förbindelse.

Ett undre grundvattenförande jordlager förekommer i moränen som överlagrar berget. Det är väl avgränsat mot norr och söder av höga berglägen. De övre och undre magasinen i jord separeras av lerlager, medan det undre magasinet i jord och berggrundsvattenmagasinet står i direkt kontakt med varandra.

En sänkning av grundvattennivån i det övre grundvattenmagasinet i jord kan medföra att byggnader grundlagda på träpålar och/eller rustbädd skadas genom att luftens syre kommer i kontakt med trävirket.

Fastigheterna Karlavagnen 10 och 11 är grundlagda på träpålar, vilket särskilt ska beaktas i planering och projektering av cykelgarage och gångförbindelsens konstruktion.

Geohydrologisk profil längs Odengatan mellan Norrtullsgatan och Vegagatan. (Underlag: Tillståndsansökan för vattenverksamhet för Citybanan)

Dagvatten

Odenplan bestod innan ombyggnationen huvudsakligen av hårdgjorda ytor. Torgets markyta lutar mot sydost. Lutningsförhållandena är relativt gynnsamma för dagvattenflödet. Innan ombyggnationerna av torget, togs huvuddelen av dagvattnet på torget omhand genom infiltration i jordbäddarna under träden. Vid kraftiga regn fördes vattnet via ränndalar i nordsydlig samt östvästlig riktning till ett antal brunnar. Via brunnarna fördes vattnet ner till stadens va-nät. Takvatten från byggnader på torget togs omhand på samma sätt.

Gården inom fastigheten Adlern Mindre 34 är idag helt hårdgjord. Dagvatten leds ned till det allmänna va-nätet.

Stadsbild

Odenplan anlades vid förra sekelskiftet i mötet mellan allégatorna Odengatan och Karlbergsvägen. Redan i Lindhagensplanen från 1866 hade platsen fått sin

triangulära form genom att Karlbergs allé, som förband Karlbergs slott med Observatorielunden, löpte snett genom det nya kvarterssystemet. Platsen byggdes ut med slutna bostadskvarter under 1890-talet. Platsen kompletterades på den västra sidan med Gustav Vasa kyrka 1906, ritad av Agi Lindgren inspirerad av italiensk senbarock.

Karlbergsvägen hade från början förgårdsmark fram till Norrtullsgatan. 1937 köpte staden förgårdsmarken och trafiken gavs då mer utrymme. Platsen blev sedan allt mer beskuren av en ökande trafik med bland annat omfattande uppställningsplatser för flera busslinjer. Odenplan har byggts om många gånger. När tunnelbanan byggdes ut på 1950-talet tillkom bland annat det karaktäristiska tunnelbaneentrétaget och Sippans kiosk. Vid högertrafikomläggningen år 1967 leddes busstrafiken in på torget.

År 2000 genomfördes en omfattande upprustning av platsen med ny granitbeläggning på en mer samlad triangulär torgyta fri från trafik. Torget utvidgades 14 m mot Odengatan. Busshållplatserna förlades runt torget, och trafikanterna kan sedan dess förflytta sig bekvämt mellan färdmedlen. Störande skorstenar, ventilationsschakt, trappor och reklam rensades bort och de tekniska funktionerna samlades i ett sidoordnat glastorn. Karlbergsvägens och Odengatans alléer kompletterades med träd i gaturummen, som ett led i att fullfölja Albert Lindhagens idéer.

År 2009 startade etableringen för bygget av Citybanan, en ny pendeltågstunnel under Stockholms innerstad. Odenplan är till stor del etablering och byggarbetsplats vid planens upprättande. Återställande av torget väntas ske 2014-15.

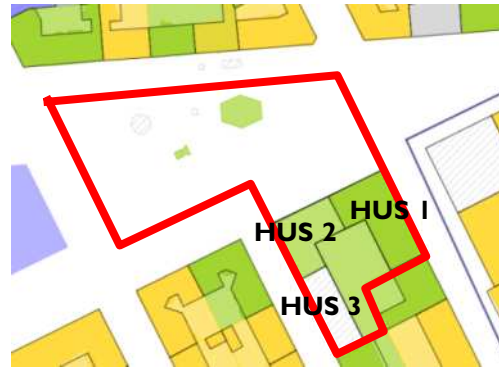
Odenplan 1930. (foto: Stockholms stadsmuseum)

Odenplan år 1957 med karaktäristiskt tunnelbaneentrétag. (foto: Stockholms spårvägmuseum)

Kulturhistoriskt värdefull miljö

Planområdet ligger inom den täta kvartersstaden och ingår i begreppet stenstaden. Innerstaden ingår i ett område av riksintresse för kulturvården enligt 3 kap 6§ miljöbalken. Enligt Stadsmuseet klassificeras fastigheterna runt torget i huvudsak som fastighet med bebyggelse som är särskilt värdefull från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt (grönmärkta byggnader) eller som fastighet med bebyggelse av positiv betydelse för stadsbilden och/eller av visst kulturhistoriskt värde (gulmärkta byggnader).

För Adlern Mindre 34 är huvuddelen av bebyggelsen grönklassad. Byggnaden mot Vegagatan har nyligen blivit gulklassad (gråmarkerad i bilden).

Byggnadshistorik beskrivning

Inom fastigheten Adlern Mindre 34 har ett flertal ombyggnader ägt rum under årens lopp. Samtliga byggnaders exteriörer har arkitektoniska och tidstypiska kvaliteter med höga arkitektoniska värden. Särskilda värden har de båda hörnhusen med fasader mot Odenplan med sidogator. Värdena består av välproportionerade funktionalistiska fasader med detaljer och vackra bevarade skiffertak. Taken har ett förhöjande miljövärde även för kringliggande fastigheter och torgmiljön runt Odenplan. Bottenvåningarna till varuhus och butiker i de båda husen har byggts om och anpassats efter olika behov under årens lopp.

Enligt kraven i PBL 3 kap gäller följande för grön- och blåklassad bebyggelse: 3 kap 10§ Tillbyggnader, ombyggnader och andra ändringar av en byggnad ska utföras varsamt så att byggnadens särdrag beaktas och dess byggnadstekniska, historiska, kulturhistoriska, miljömässiga och konstnärliga värden tas till vara.

3 kap 12§ Byggnader, som är särskilt värdefulla från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt eller som ingår i bebyggelseområde av denna karaktär får inte förvanskas. Byggnader som avses i 12§ ska underhållas så att deras särart bevaras. 3 kap 13§ Underhållet ska anpassas till byggnadens värde från historisk, kulturhistorisk, miljömässig och konstnärlig synpunkt samt till omgivningens karaktär.

Hus 1 (Norrullsgatan/Odengatan)

Huset byggdes 1929-30. Arkitekt var Ivar Tengbom. Bottenvåning och trappa på plan ett är klädd med grå kalksten däröver gråvit slätputs (tidigare gulavfärgad kvastad slätputs enligt inventering). Balkongerna har enkla svarta smidesräcken. Gårdsfasader har gul stänkputs. Svart skiffertak mot gatan, plåt mot gården. Entréerna glasade vindfångsdörrar, grå kalkstengolv och dekorationsmåleri i taket.

Hörnet Odengatan/Norrtullsgatan, "hus 1".

Hörnet Odengatan/Vegagatan, "hus 2" och fasaden mot Vegagatan, "hus 3".

Hus 2 (Odengatan/Vegagatan)

Huset byggdes 1938-40. Arkitekt var Ivar Tengbom. Bottenvåningen är klädd med ljusgrå flammig marmor. Ljusgul slätputs, burspråk och balkonger, skiffertak mot gatan och plåttak mot gården. Entréerna har golv och väggbröstningar i marmor. Stentrappor.

Hus 3 (Vegagatan)

Vegagatan 14 ritades 1972-74 av NSW Arkitektkontor (Nilsson Sundberg Wirén). Bottenvåningen är klädd med konststensplattor i gråbrun nyans. Däröver sprutputs i två olika bruna nyanser. Fasadpartierna runt fönstren är plåtklädda. Övre våningen är indragen med fristående betongelement längs hela fasaden. Gårdsfasader har sprutputs. Plåttak över hela byggnaden.

Hus 1, fotat år 1952 Norrtullsgatan/Odengatan. (Foto: Vimar Ericsson, Stockholms stadsmuseum)
Hus 2, fotat år 1952 Odengatan/Vegagatan. (Foto: Jan Ehnemark, Stockholms stadsmuseum)

Kollektivtrafik

Odenplan har alltid varit en viktig plats för resande. Redan när stenstaden byggdes ut vid sekelskiftet blev Odenplan en knutpunkt för Norrmalms hästspårvagnar. Tunnelbanans öppnande år 1952 var en milstolpe i stadens kommunikationshistoria. Nu är det pendeltågets utbyggnad som sätter 2000-talets avtryck på Odenplan och dess omgivningar. Genom pendeltågets tillkomst kommer Vasastaden att få en ökad betydelse som regional knutpunkt för kollektivtrafiken och som mötesplats med ökande strömmar av människor. Platsen beräknas bli Sveriges näst största knutpunkt för kollektivtrafik efter Centralstationen.

Den nya pendeltågsstationen innebär ett förändrat resandemönster för byte mellan pendeltåg, tunnelbana, buss och gång-/cykeltrafik. Odenplan blir ett alternativ till att åka via Centralen när Station Odenplan ersätter Karlbergs pendeltågsstation. Utbyggnaden av Hagastaden och Norra Djurgårdsstaden innebär också en stor ökning av antalet resenärer.

En stor del av omstigningen kommer att ske under jord, mellan pendeltåg och tunnelbanan, men fotgängarströmmarna kommer också att öka markant på torget, mot bussar och omgivande gator. Busslinjerna kan komma att behöva förstärkas och kräva mer hållplatsutrymme. I samband med planeringen för stadens framtida kollektivtrafik pågår framtagandet av en stamnäts- och spårvägsstrategi, som kan komma att påverka kollektivtrafiken runt torget. Planen ska ta hänsyn till eventuella framtida konverteringar av busslinjer till spårvagn samt eventuell utbyggnad av tunnelbanenätet.

Störningar och risker

Elektromagnetiska fält

Tunnelbane- och pendeltågsdrift genererar elektromagnetiska fält. Dessa avtar relativt snabbt och ger inte upphov till begränsningar för markanvändning eller bebyggelse.

Markföroreningar

Eftersom det förekommer mäktiga lager med utfyllnad finns en risk att markföroreningar påträffas under schaktningsarbetena. Kommande projekterings- och byggskede ska ta detta i beaktande.

Luftkvalitet

Översiktliga beräkningar visar att kvävedioxidhalterna i dag ligger relativt långt under miljökvalitetsnormen och successivt byte mot renare fordon kommer att leda till ytterligare lägre kvävedioxidhalter. Partikelhalterna kring Odenplan ligger i intervallet strax under normen.

PLANFÖRSLAG

Övergripande

Planen består av två delar; dels nya bostäder och handelsytor inom fastigheten Adlern Mindre 34 och dels förändringar för Odenplans torgyta som är kopplade till pendeltågets nya station (Citybanan). Planen medger bygggrätter på torget för serveringsbyggnad och kiosker, entrébyggnad till cykelgarage och kollektivtrafiken. Under mark ges utrymme för biljetthallar, cykelgarage och och en ny gångförbindelse med handelsytor under Odengatan kopplad till fastigheten Adlern Mindre 34 (Åhlénshuset).

Byggnationen av Citybanan, en pendeltågstunnel under Stockholms innerstad, pågår under perioden 2009-2017, en av pendeltågets två nya stationer är Odenplan som kommer att ersätta nuvarande Karlbergs station.

På Odenplans torgyta byggs en ny stationsbyggnad som huvudentré till tunnelbanan och pendeltåget (enligt bygglov 2011-06-16). Bygglovet har stöd i gällande plan.

ODENPLAN

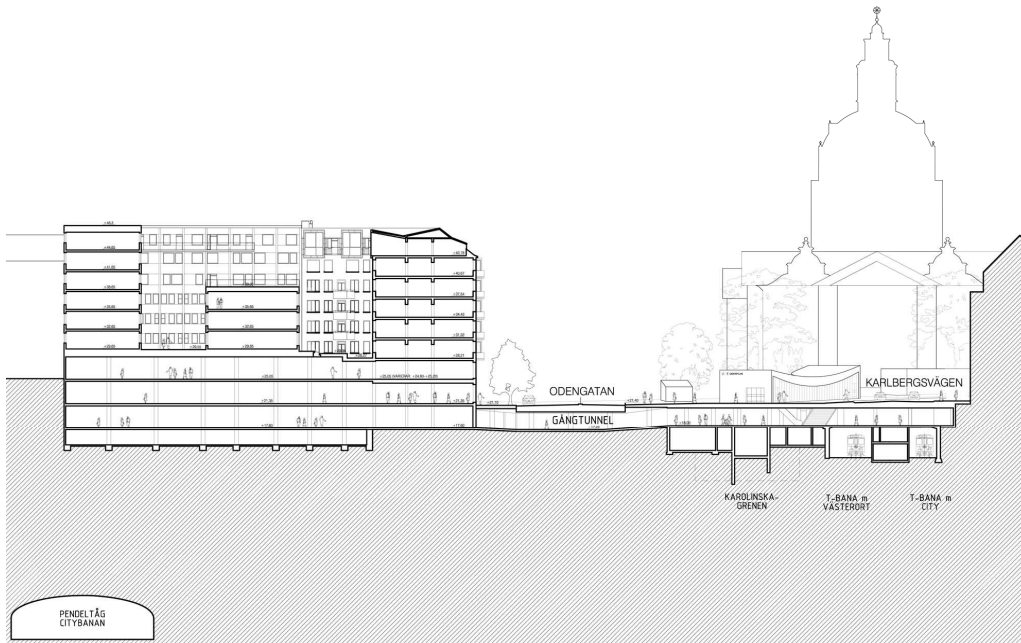
Torgplanet

Inom torgbestämmelsen ryms funktioner som torghandel, kollektivtrafik med hållplatsskydd, träd, sittplatser och utrymme för publika verksamheter. Utöver stationsbyggnaden med entrén till kollektivtrafiken, rymmer torget även bygggrätter för en entrébyggnad till cykelgaraget och serverings- och kioskbyggnader. I torgets sydvästra del finns plats för torghandel och även en bygggrätt som kan rymma ”Sippans” kiosk. Träd planteras i sydvästra delen, där det tidigare fanns gamla träd. Den trädplanterade ytan som kräver ett relativt stort jorddjup, begränsas i framtiden till den västra delen av torget eftersom planens genomförande gör att torgytan till stor del blir underbyggd.

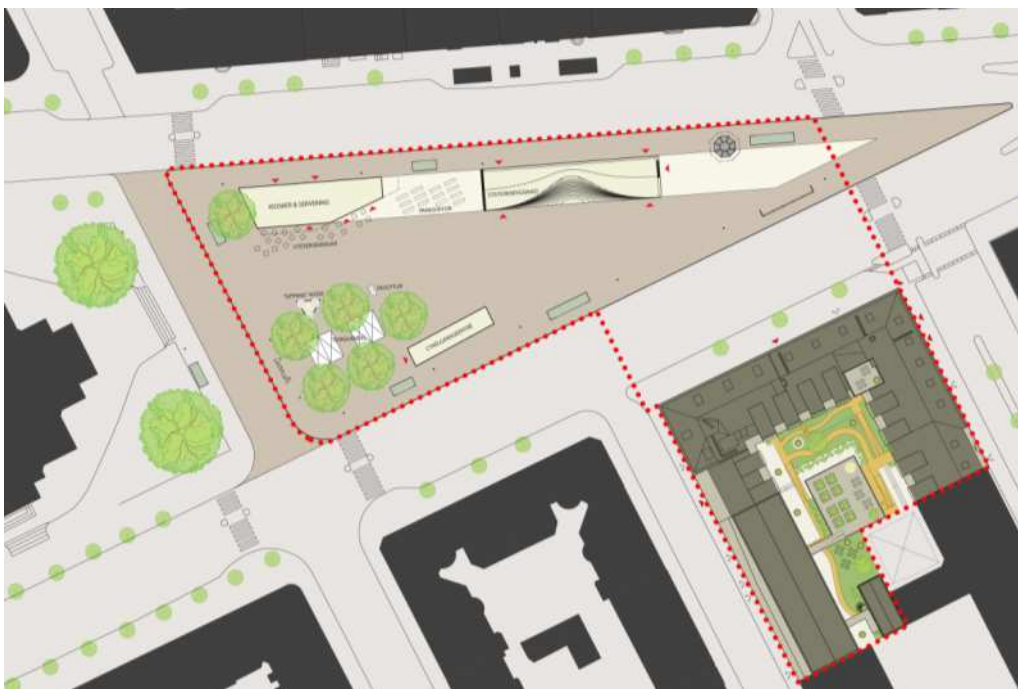
Torget ska vara ett lättorienterat och luftigt stadstorg med plats för möten och smidiga byten mellan trafikslag. Odenplan ska även rymma plats för tillfälliga aktiviteter. Viktiga siktlinjer tillvaratas, främst axeln mellan Gustav Vasa kyrka och Stadsbiblioteket, men också mellan olika målpunkter på torget och i omgivningen. Det ska kännas tryggt att vistas på Odenplan dygnet runt.

Torget ges en beläggning av gråröd bohusgranit (det samma som innan arbetena för projekt Citybanan). I den norra delen av torget, längs Karlbergsvägen, kompletteras beläggningen med ljus sten i ett brett band. Där placeras den nya stationsbyggnaden med entré till kollektivtrafiken och serverings- och kioskbyggnad. Längs Odengatan på torgets södra sida placeras en entrébyggnad till cykelgaraget som placeras under torget.

De tre större byggnadsvolymer hjälper till att skapa en tydlig rumslighet på torget och ger visst skydd från omgivande trafik, men tillåter ändå utblickar och plats för flöden av människor. De föreslagna nya byggnaderna på torget ges ett nutida, stringent arkitektoniskt uttryck.

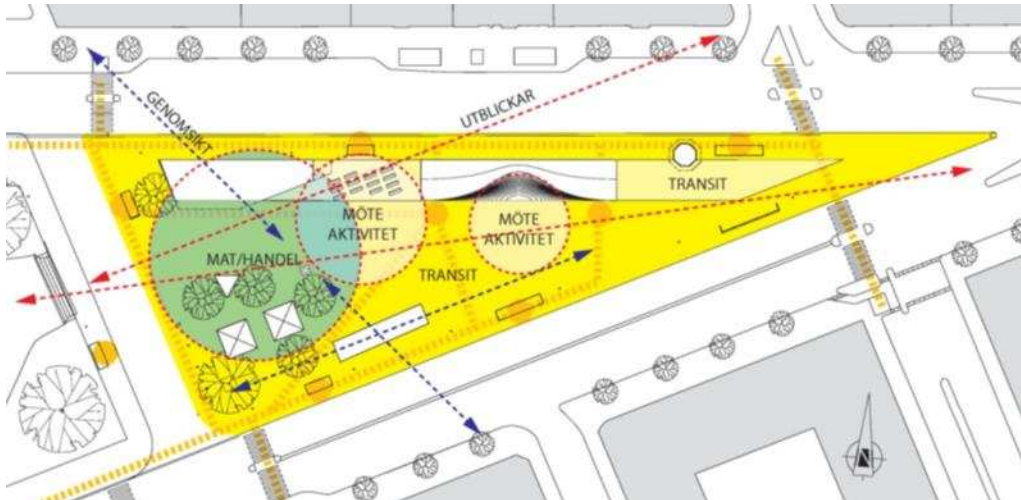

Sektion genom kv Adlern Mindre 34, Odengatan, torgytan, Karlbergsvägen och funktionerna under mark med spårtunnlar för tunnelbana, pendeltåg och ny gångförbindelse. (Ahlqvist & Almqvist)

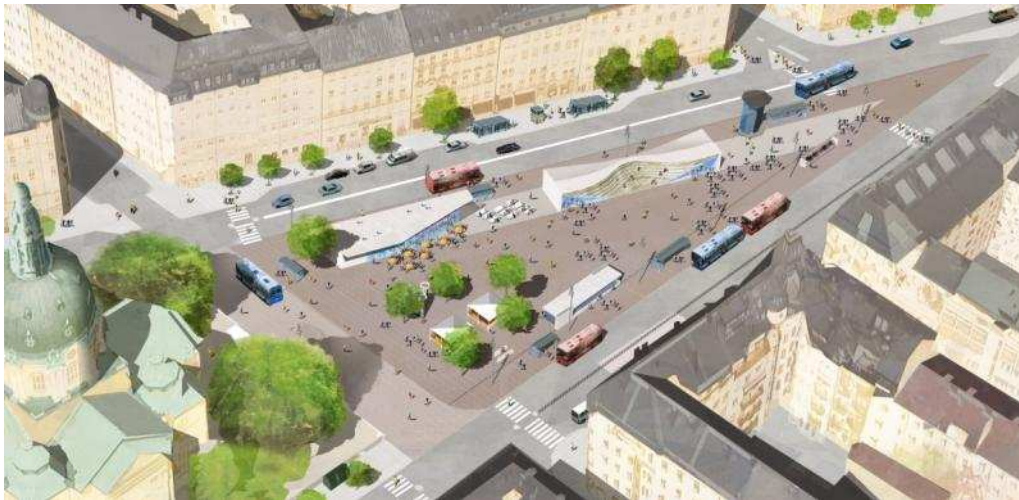

Detaljplanen reglerar torgytan med byggrätter, kollektivtrafiktytor under mark, cykelgarage, gångförbindelse med handel under Odengatan, ny handel och nya bostäder inom Adlern Mindre 34.

Konceptdiagram för torgytans strukturella gestaltungsprinciper (Kod arkitekter)

Illustrationsbild över Odenplan, sett från sydväst (Kod arkitekter)

Illustrationsbild över Odenplan, sett från Gustav Vasa kyrka (Kod arkitekter)

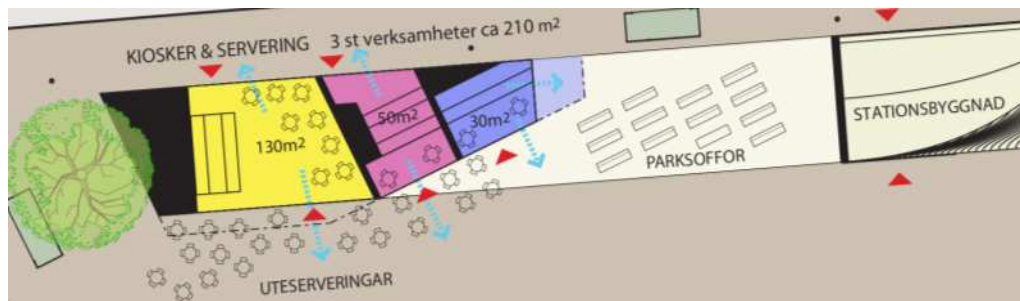
Illustrationsbild över Odenplan, sett från öster (Kod arkitekter)

Beskrivning av nya byggnader på torget

Serverings- och kioskbyggnaden

Serverings- och kioskbyggnaden placeras utmed Karlbergsvägen i linje med stationsbyggnaden på bandet av den ljusa stenbeläggningen. Den ska ha hög arkitektonisk kvalitet och samspela rumsligt och formmässigt med de övriga volymerna på torget. Uttrycket ska vara sammanhållet med en ren grundform och så få och rena materialmöten som möjligt. Möten i sockel, fasad, glasparti och takfot ska vara välstuderade i detaljer som håller samma gestaltningsmässiga nivå som i stationsbyggnaden. Se även illustrationsbilagan.

Genom att ta upp den parallella vinkeln från Odengatan skapas en visuell kontakt mellan kyrkan och korsningen Karlbergsvägen/Norrtullsgatan och får byggnaden att öppna sig mot flera delar av torget. Vinkeln ger också en smäckrare gavel och ett luftigare rum med utrymme för sittplatser mellan servering och stationsbyggnad. Det är viktigt att samla och utföra de slutna service-delarna i byggnaden på ett sådant sätt att de tillåter så mycket genomblickar som möjligt. Verksamheterna ska upplevas transparenta och öppna genom glasade partier och flera entréer mot både gata och torg.

Planillustration för en möjlig utveckling av medgiven byggrätt på torget för servering och kiosker.

Cykelgaraget entrébyggnad

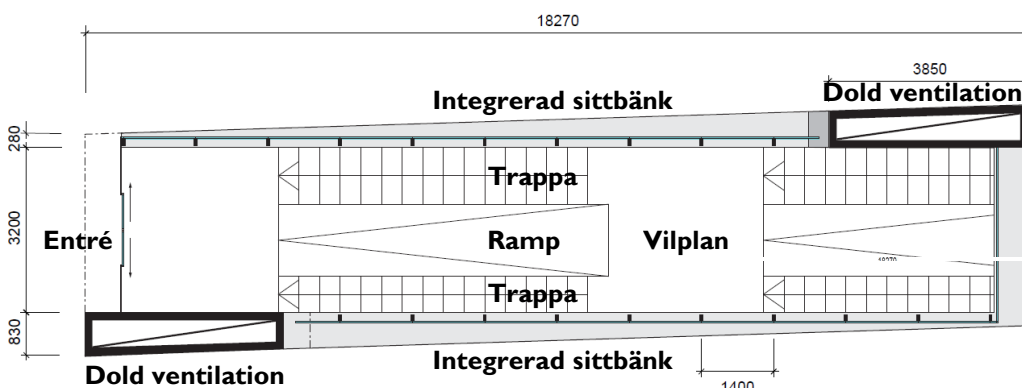
Placeringen av cykelgaraget entrébyggnad är till stor del styrd av lokaliseringen under mark som är kopplad till kollektivtrafikens underjordiska utrymmen. Cykelgaraget ska vara lätt nåbart för cyklister från omkringliggande gatunät och även för de som reser med pendeltåg eller tunnelbana.

Cykelgaraget entrébyggnad placeras söder om den öppna torgyta, längs Odengatan. Byggnaden tar stöd på platsen med hjälp av nya planterade träd och angränsande ytor för torghandel.

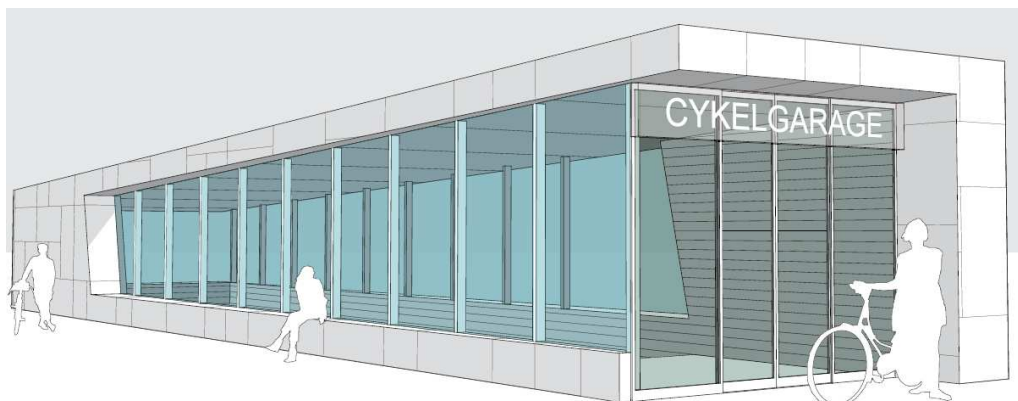
Byggnaden ska ha en hög arkitektonisk kvalitet och samspela med stationsbyggnaden och serverings- och kioskbyggnaden mot Karlbergsvägen, men med ett mer lågmält uttryck för att inte konkurrera med huvudentrén till kollektivtrafiken. Se principlösningar i illustrationsbilagan.

Byggnadsvolymen är långsträckt för att rymma en bekväm ramp och trappa. Byggnaden ska vara genomsiktig och släppa ner dagsljus i garaget. De täta delarna; sittbar sockel, vertikala element och tak ska sammanfogas till en sammanhållen och ren grundform med ett fasadmateriell utan skarvar mellan de olika byggnadsdelarna. Taket ska utföras med tanke på att det betraktas ovanifrån. Glasfasaden ska utföras i enlighet med stationsbyggnadens glasfasad med structural glazing-system med bakomliggande bärverk. Invändiga väggar och tak ska hålla samma höga detaljeringsnivå i möten och utförande som exteriört. Golv och trappa ska överensstämma med torgets golv och lämpligen utföras i granit.

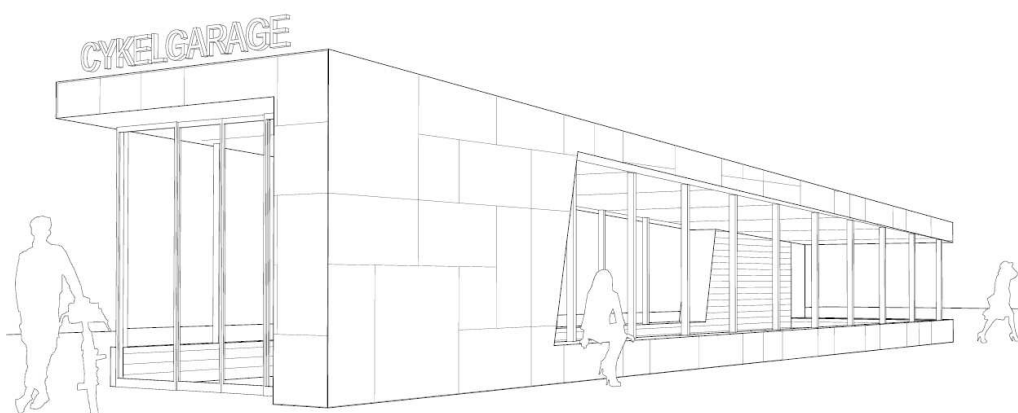
Cykelgaraget entrébyggnad ska också innehålla till- och frånluftsventilering av underliggande ytor. Ventilationstornen byggs in i byggnadens täta delar så att de blir osynliga för besökaren. Ventilationsgaller integreras horisontellt i taket. Skyltning, annonsering, avvattnings och tekniska installationer bör utföras på ett sätt så att de inte stör den rena grundformen.

Plan över cykelgaraget entrébyggnad på torget (Kod arkitekter)

Illustration över cykelgaragets entrébyggnad med integrerade bänkar (Kod arkitekter)

Illustration över cykelgaragets entrébyggnad med integrerade bänkar (Kod arkitekter)

Referensbild för cykelgaragets entrébyggnad med täta delar, tak, horisontella och vertikala element sammanfogade till en sammanhållen och ren grundform med ett fasadmaterial utan framträdande skarvar mellan de olika byggnadsdelarna.

Stationsbyggnad för kollektivtrafiken

Stationsbyggnaden för kollektivtrafiken blir, enligt beviljat bygglov, en långsträckt byggnadskropp parallell med Karlbergsvägen med glasade långsidor och täta gavlar. Byggnaden ges en egen skulptural takform med ett mjuk nedböjt tak som får funktionen av en gradäng, en sittbar trappa. En plats för uppehåll och möten. De täta fasadytorna ges en beklädnad av vita keramiska plattor i fallande längder. Glaspartierna görs med invändigt bärverk och inga utanpåliggande karmar.

Odenplans nya stationsbyggnad. (enligt bygglov av 3XN arkitekter 2011-06-16)

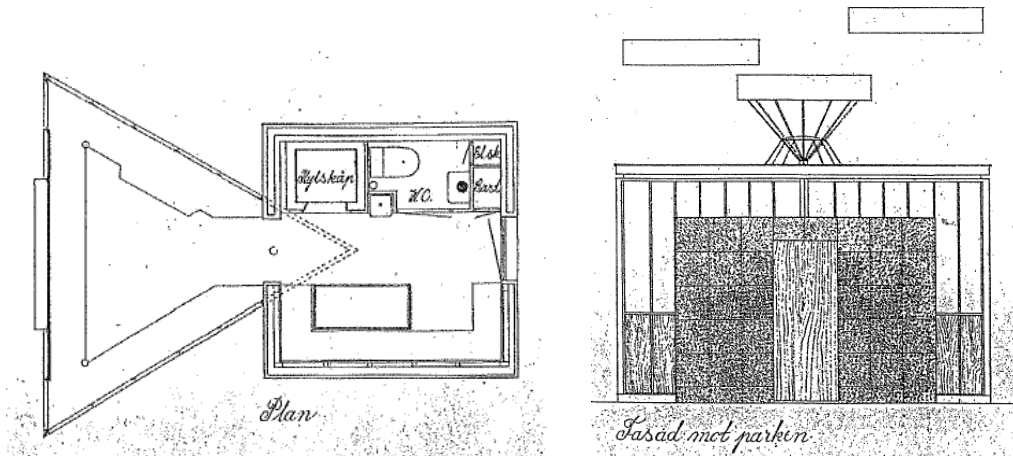

Odenplans nya stationsbyggnad för entré till tunnelbana och pendeltåg. (3XN arkitekter)

Kulturhistoriska beaktanden – Odenplans torg

De föreslagna nya byggnaderna på torget ges ett samtida och modernt arkitektoniskt uttryck. Odenplans öppenhet och skala har gett förutsättningarna för de nya byggnaderna.

Inför rivningsarbetena på Odenplan upprättades dokumentations- och demonteringsanvisningar för den så kallade ”Sippans” kiosk som stod här fram till november 2009. Byggnaden hade en modernistisk triangelform med de tre karakteristiska ljusreklamskyltarna på taket och ett tydligt 1950-talsuttryck. Den lilla byggnaden kan i ett restaurerat och återuppbyggt skick med föreslagna placering i torgets bredaste del vid torghandelsytorna under träden, ge ett stort mervärde till platsen och ett intressant samspel med de nya glasade byggnaderna.

Ursprungsritningar över "Sippans" kiosk.

Funktioner under mark

Under mark utökas Odenplans befintliga biljetthall för tunnelbanan med biljetthall för pendeltåget. Till detta kopplas ett cykelgarage och en ny gångförbindelse med handelsytor under Odengatan. Gångförbindelsen kopplas ihop med fastigheten Adlern Mindre 34 med en ny entré i hörnet Norrtullsgatan/Odengatan.

Pendeltågets anläggningar i form av tunnlar, spår, perronger och trapp-/hiss-system styrs av tilläggsplanen TDp 2007-36070. Pendeltågets anläggningar styrs också av järnvägsplanen, tillståndsprovning och miljökonsekvensbeskrivningar. Aktuell detaljplan släcker ut de detaljplaner som utgör huvuddokument för tilläggsplanen vilket innebär att huvudsakliga planbestämmelser för pendeltågets anläggningar redovisas i detaljplanen.

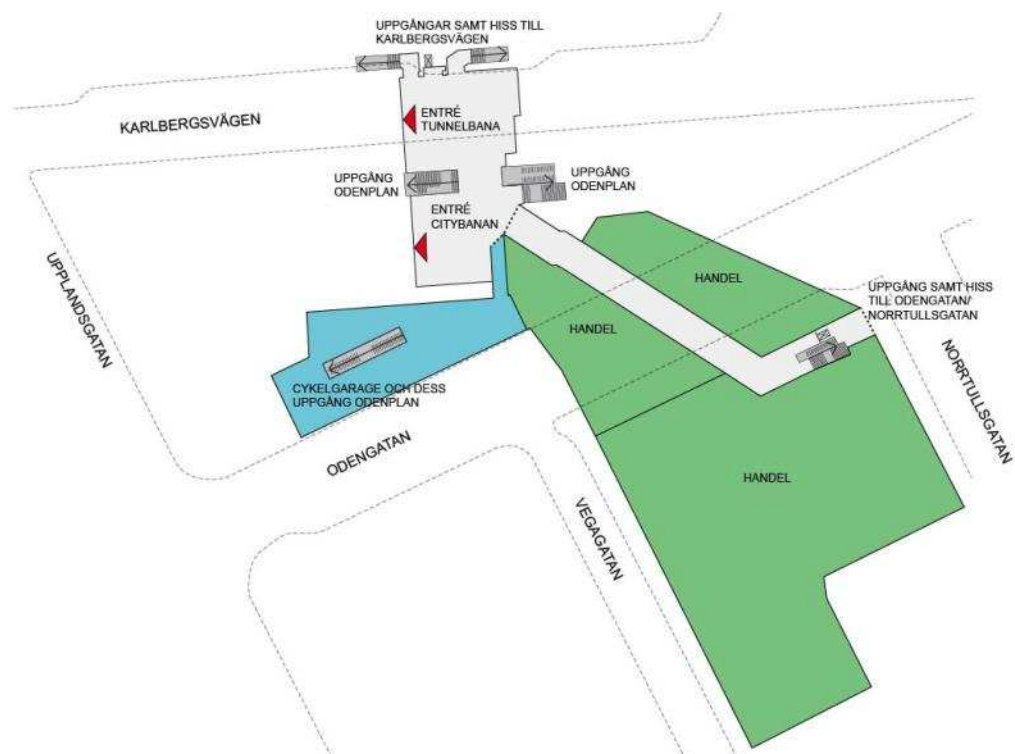
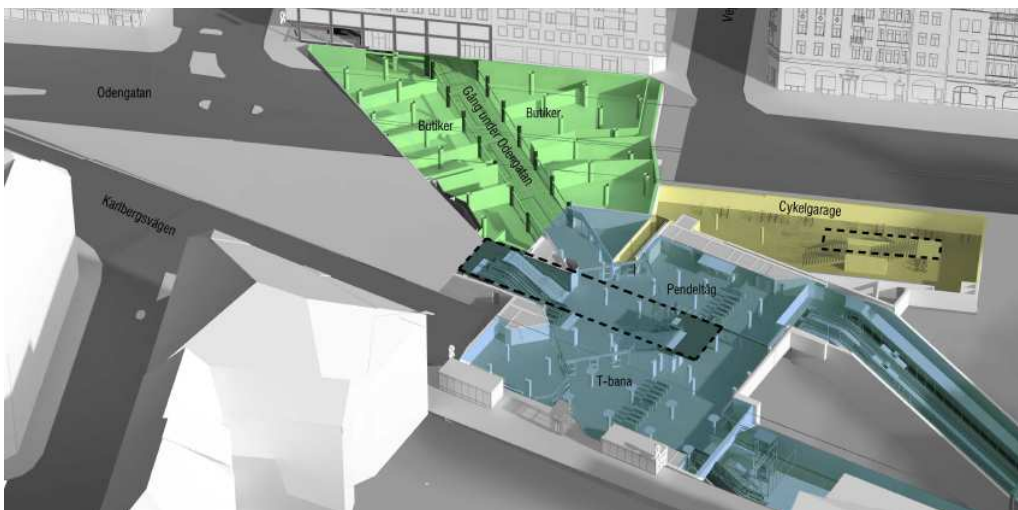

Illustration över ytor och funktioner under mark.

Illustration inifrån nya stationsbyggnaden mot gångförbindelsen med handelsytor under Odengatan, cykelgaraget entré under mark och biljetthallar för tunnelbana och pendeltåg. (Ahlqvist & Almqvist arkitekter)

Sprängskiss som redovisar ytor under torgplanet. Blått: biljetthallar och övriga ytor kopplade till kollektivtrafiken (pendeltåg och tunnelbana). Gult: cykelgarage. Grönt: gångförbindelse med handel. Streckad linje redovisar entrébyggnadernas fotavtryck. (Ahlqvist & Almqvist arkitekter)

Cykelgarage

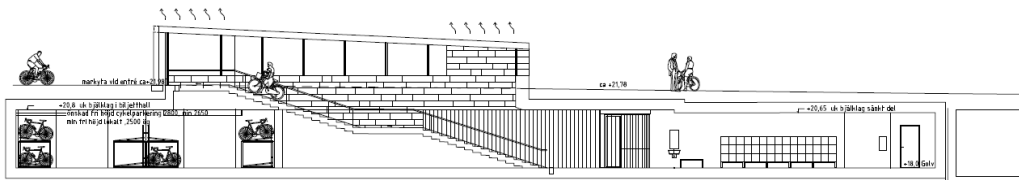
Staden arbetar tillsammans med SL för att underlätta för stadens trafikanter att se cykeln som en förlängd del av kollektivtrafikresan. Att kombinera kollektivtrafik med cykling ger goda förutsättningar för smidiga och snabba resor från dörr till dörr. Det kan stärka kollektivtrafikens konkurrenskraft mot bilen och bidra till utvecklingen av ett hållbart transportsystem. Genom bygget av en cykelparkering vid Odenplan underlättas möjligheterna för en smidig resa från dörr till dörr.

Föreslagen yta för cykelparkering under mark bedöms rymma ca 250-500 cyklar. För att motivera cyklister att betala för underjordisk parkering, krävs att garaget är tryggt och lättillgängligt. Ett cykelgarage under mark vid Odenplan avlastar torgytan från den stora mängd cykelparkeringar som annars skulle tvingas inrymmas på det relativt trånga torgplanet. En så fri yta som möjligt behövs på Odenplan för att ge en flexibel och multifunktionell torgyta där det är lätt att röra sig mellan olika busshållplatser, entréer och övriga målpunkter.

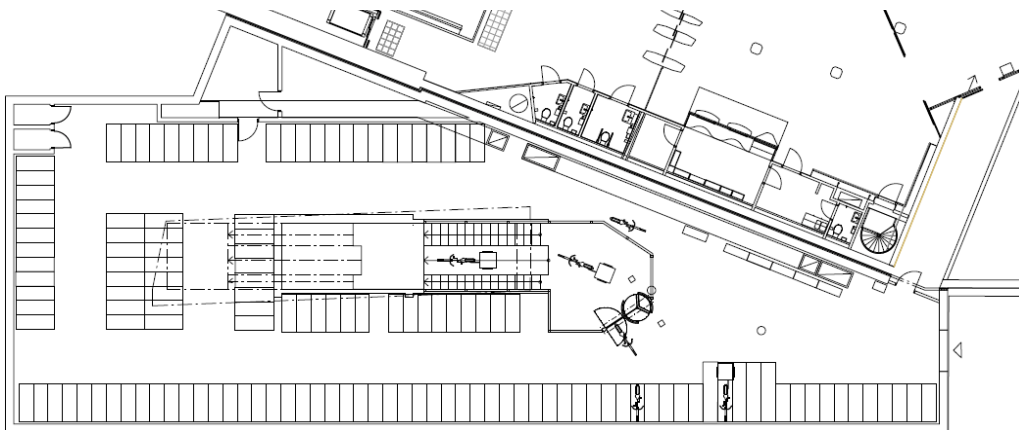

Referensbild från cykelgarage under mark med tvåvåningsställ (foto: Per-Åke Tjärnberg)

Sektion genom nytt cykelgarage med entrébyggnad på torget

Planritning över nytt cykelgarage under torgplanet med direkt koppling till kollektivtrafiken
(Ritningar: Ahlqvist & Almqvist Arkitekter)

Gångförbindelse med handelsytor under Odengatan

Under mark skapas, utöver befintlig biljetthall för tunnelbana och pendeltåg, även en ny gångförbindelse med handelsytor under Odengatan. Gångförbindelsen och dess handelsytor gestaltas som en del av fastigheten Adlern Mindre. Bjälklaget som bär gatan ska vara dimensionerat för spårvägstrafik.

Inom kvarteret Adlern Mindre kopplas befintliga handelsytor till de planerade handelsytorna under Odengatan. En ny entré skapas i hörnet Odengatan/Norr-tullsgatan.

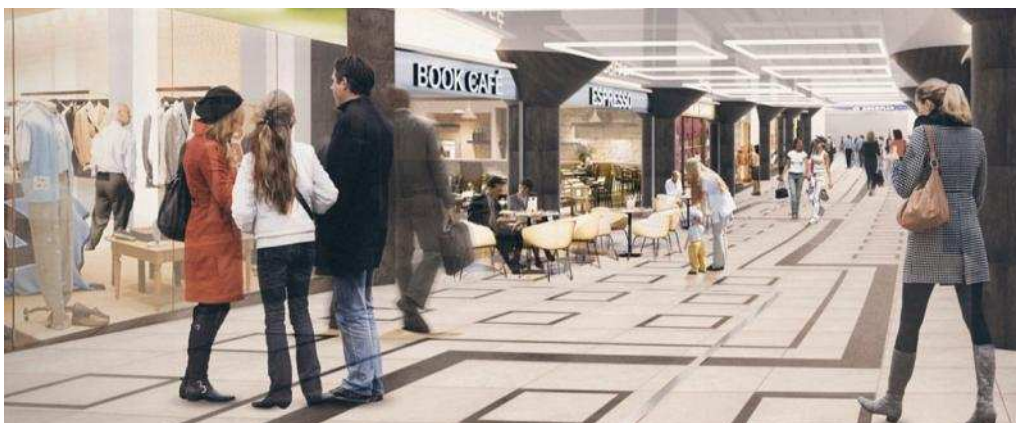

Illustration över gångförbindelse med handelsytor under Odengatan. Vy från fastigheten Adlern Mindre med kollektivtrafikens biljetthallar i fonden.

Illustration över den nya entrén i hörnet Odengatan/Norrtullsgatan.

Illustration över den nya entrén i hörnet Odengatan/Norrtullsgatan.

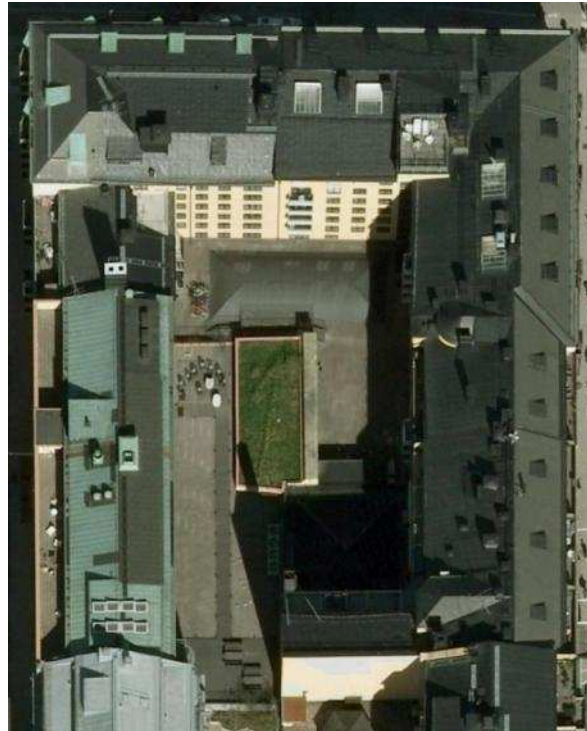

Fasad mot norr/Odengatan och torget med handelsytor i två plan och fasad mot väst/Vegagatan med nya takpåbyggnader. (Illustrationer: Equator European Architects)

ADLERN MINDRE 34

Fastigheten Adlern Mindre 34 ligger i ett centralt läge med god tillgänglighet till arbetsplatser, kommunal och kommersiell service. Ur hållbarhetssynpunkt är det angeläget att ge fler människor möjlighet att bo i de lägen som bland annat kan bidra till ett hållbart resande genom ett minskat bilberoende. Innerstadens täta och blandade stadsmiljöer är idag en efterfrågad boendemiljö. Planförslaget ska därför, förutom att ge fler möjlighet att bo i ett attraktivt innerstadsläge, även utveckla gårdsmiljöerna genom bättre rumsligheter, funktioner anpassade för barn och en ny upphöjd gårdsyta med bättre solläge för nya och befintliga boende inom fastigheten. Planförslaget möjliggör ca 30 nya bostäder.

Snedbild från söder över fastigheten Adlern Mindre 34 med befintlig gård.

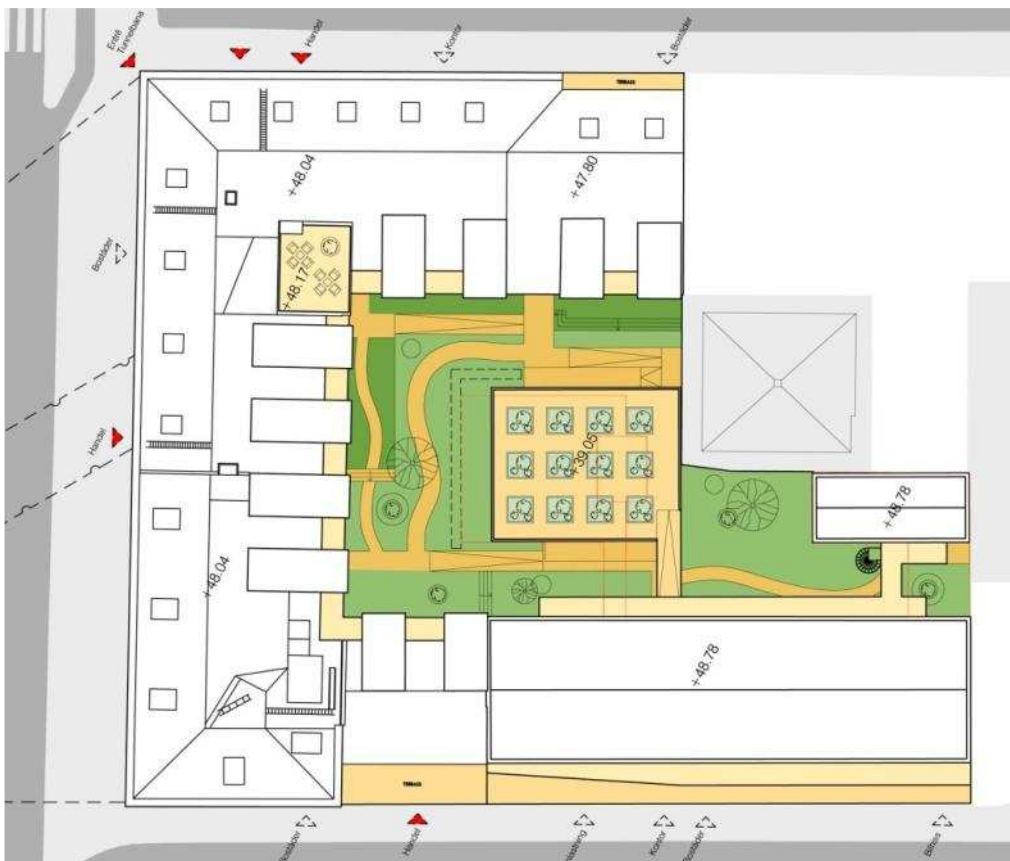
Fastigheten består idag av tre byggnader. Två kombinerade bostads-, kontors och affärshus mot Odenplan och ett renodlat kontorshus längs Vegagatan. De föreslagna nya bostäderna skapas dels genom en tillbyggnad med två våningar på kontorshuset mot Vegagatan, dels genom ombyggnad och inredning av vind inom resten av fastigheten och dels genom nybyggnad av två mindre bostadshus på gården.

Vy som visar kv Adlern Mindre 34 med föreslagna ny-, om- och tillbyggnader (markerade med grön färg), respektive vy från Vegagatan mot söder med föreslagen takpåbyggnad. (Equator)

Ovan: Fågelperspektiv från norr över den nya bebyggelsen och nya gårdsmiljöer inom Adlern Mindre
Nedan: Illustrerat markplan över gården med gemensam takterrass på det låga gårdshuset
(Illustrationer: Equator European Architects)

Gården

Befintlig gård rivs och byggs på med en ny våning för handel och ett nytt upphöjt gårdsbjälklag. Gårdsmiljön gestaltas med upphöjda växtbäddar och minst 20% planterbar yta med ett jorddjup på minst 0,7 meter. Två nya gårdshus föreslås för bostäder. Den nya gårdsnivån påverkar gårdsfasaderna kraftigt, befintliga lägenheter ges möjlighet till uteplatser där så är möjligt. Gårdsrummet får en ny, modern gestaltning med mer planterade ytor och gestaltade rumsligheter för utevistelse och lek.

Mot gården görs ett modernt tillägg genom stora rektangulära takkupor för de föreslagna vindslägenheterna och påbyggnadsvåningarna på det ursprungliga kontorshuset.

Gårdshusen

Gårdsbyggnaderna ska hålla en hög arkitektonisk kvalitet, ha ett stringent nutida uttryck och vara väl genomarbetade med hög detaljeringsnivå.

De västra fasaderna på gårdsbyggnaderna förses med ett bärverk för klättrande växter, planterade i en växtbädd med minst 0,7 meters jorddjup. Entréer utförs med partier av kvalitativt material och välstuderade skärmtak. Räcken på balkonger och spänger ska täcka balkongplattans front.

Det smala gårdshuset med sex våningar, placeras längs fastighetens sydöstra sida. Huset föreslås ha tre lägenheter i etage, som nås via gården respektive spänger på plan 3 och 5 med koppling till ett nytt trapphus i gatuhuset. Gårdshusets entré anordnas mot Vegagatan intill befintlig kontorsentré. Fasadytan mot fastighetsgräns utförs utan fönster för att inte omöjliggöra en framtida utveckling av grannfastigheten.

Det låga gårdshuset med tre våningar, placeras mitt på gården i anslutning till den södra fastighetsgränsen. Huset föreslås rymma fem lägenheter, dels tre i etage som nås via gården och dels två som nås via en spång på plan 3 med koppling till ett nytt trapphus i gatuhuset, som har sin bostadsentré på Vegagatan intill befintlig kontorsentré. Fasadyta mot fastighetsgräns utförs utan fönster för att inte omöjliggöra en framtida utveckling av grannfastigheten.

Taket utformas med terrassbjälklag som en gemensam gårdsyta som ska vara lekvänlig för mindre barn. Det upphöjda läget ger goda ljusförhållanden. Den gemensamma takterrassen ska vara tillgänglig för alla bostäder i huset genom en tillgänglig spång.

Påbyggnadsvåningar och vindsinredningar på gatuhuset

Påbyggnaden på den grönklassade byggnaden mot Vegagatan görs med ett stort indrag från befintlig takfot för att även fortsatt lyfta fram den ursprungliga trappningen av fasaden och byggnadshöjden mot gatan. Befintlig takvåning omgestaltas och byggs på med två nya våningar som ges stora ljusinsläpp mot gården genom stora rektangulära takkupor med ett modernt uttryck, smäcker takfotslösning och stringent detaljbearbetning.

Kontorshuset mot Vegagatan byggs på med två våningar. Fasaden bakom nuvarande loggia på översta våningen mot Vegagatan flyttas fram och blir en del av den nya förhöjda husfasaden. De två nya påbyggda våningarna görs med trappade indrag och vinklade fasader. Påbyggnaden ska harmonisera med det befintliga huset och skapa en ny "hel" byggnad, snarare än som en tillbyggnad som är apart från det ursprungliga.

Mot gården görs de två påbyggda våningarna indragna med möjligheter till balkonger och på den översta våningen en spång som utgör koppling till gårds-
husen.

Påbyggnaderna ska hålla en hög arkitektonisk kvalitet, ha ett stringent nutida uttryck och vara väl genomarbetade med hög nivå i detaljeringen. Räckerna på balkonger och spänger ska täcka balkongplattans front.

Referensbild med stora rektangulära takkupor med smäcker takfot och detaljering. Samt balkongräcke som täcker balkongplattans front. (Referensbild: bostadshus i Oslo av Ramstad arkitekter)

Sektionsritning över kvarteret Adlern Mindre 34, genom det smala gårdshuset och det låga gårds-
huset med gemensam takterrass. (Illustration: Equator European Architects)

Kulturhistoriska beaktanden – volym och struktur

På plankartan anges att de grönklassade byggnaderna ska bevaras. Byggnadernas exteriör får inte förvanskas. Takform och takmaterial mot gata ska bevaras. Vid ändring ska karaktärsdrag och värden hos bebyggelsen särskilt beaktas.

De föreslagna påbyggnadsvolymer ska inte påverka det känsliga helhetsuttrycket mot Odengatan och Odenplan. De tillskott och förändringar som genomförs ska göras med respekt till befintlig byggnads utformning och ska värna byggnadens ursprungliga gestaltning.

Kulturhistoriska beaktanden – fasader

Fasaderna mot Odengatan ska vara av puts med ursprunglig kulörstruktur. Det stora ursprungliga skyltläget i fasaden, avses även fortsättningsvis användas som skyltläge.

På plankartan anges att fasadindelning och fönsterindelning mot gata inte får förvanskas.

Bottenvåningar

En ny entré till Odenplans tunnelbana och framtida pendeltåg skapas i hörnet av Odengatan/Norrtullsgatan (nuvarande SEB-entrén) via en ny gångförbindelse med handelsytor under mark.

Gatuplanet glasas upp i något större utsträckning än idag, och får fler entrélägen, vilket bidrar till aktiverade och upplysta fasader, både längs Vegagatan och Norrtullsgatan.

Handelsutrymmena ökas genom utvidgning av befintliga källarplan, handelsytor längs den nya gångförbindelsen och en ny våning genom höjning av gårdsbjälklaget.

Kulturhistoriska beaktanden – bottenvåningar

Bottenplanets butiksvåning är idag uppglasad. Den har under årens lopp byggts om flera gånger. Nya entrélägen och öppningar bedöms som möjliga ur antikvarisk synvinkel. Den nya entrén till kollektivtrafiken placeras och begränsas till byggnadens hörnläge, utan att påverka de glasade fasaderna i bottenvåningen. Entrén gestaltas omsorgsfullt, så att byggnadens ursprungliga särdrag beaktas och de byggnadstekniska, historiska, kulturhistoriska, miljömässiga och konstnärliga värdena tas till vara.

På plankartan anges att för de grönklassade byggnaderna ska förändringar i sockelvåningen mot gata gestaltas med material och kulörval som värnar byggnadens ursprungliga karaktärsdrag, värden och arkitektur. Glaspartier utförs i klarglas. Befintlig fasadbeklädnad på bottenvåningen i grå sten bevaras eller ersätts med likvärdig. Utöver förändringar i sockelvåning, får fasadindelning och fönsterindelning mot gata inte förvanskas.

Ombyggnaden av den nedre kontorsvåningen till handel ställer krav och önskemål om ljusinsläpp i fasaden, vilket får konsekvenser för fasad mot Odengatan. Varsamhetskrav för fönsterpartier och fasaddetaljer ska beaktas.

I huset mot Odengatan/Norr tullsgatan ersätts fönstren på våning en trappa med nya fönster med lika delning som de ursprungliga. Utgångspunkten är att återskapa det ursprungliga smäckra utseendet på glaspartierna. I byggnaden mot Odengatan/Vegagatan behålls fönsterbredden, men en sänkning av bröstningen i dessa partier är önskvärd ur handelsverksamhetssynpunkt, och kan accepteras utan upplevd förvanskning av fasaden.

Gator och trafik

Gatunät

Detaljplanen innebär inga förändringar av gatunätet kring Odenplan.

Bilparkering

Befintlig bilparkering inom Adlern Mindre 34 kvarstår. Inga nya parkeringsplatser planeras inom planområdet med hänsyn till det goda kollektivtrafikläget.

Kollektivtrafik

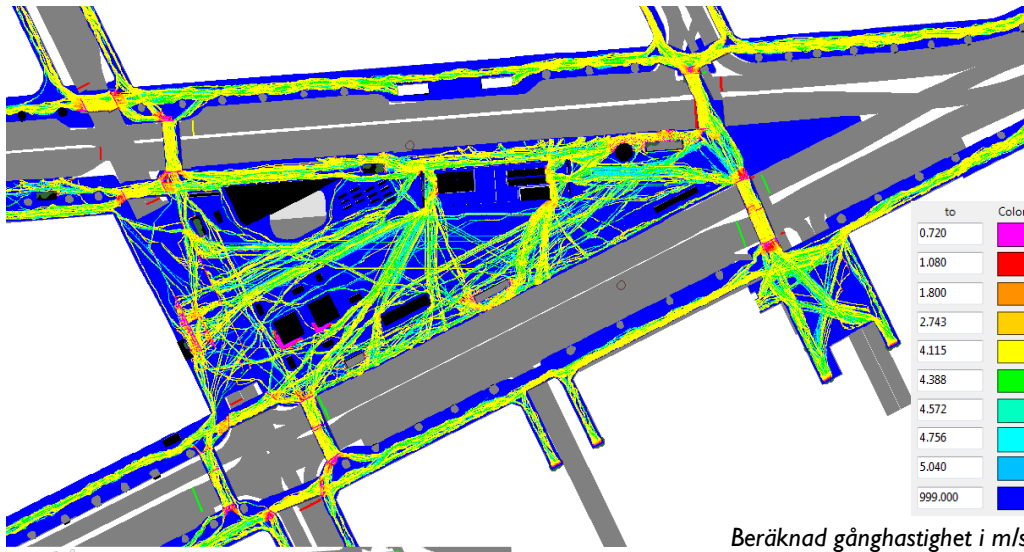
Detaljplanen möjliggör förändringar som stödjer kollektivt resande. Planen förhindrar inte tillgänglighet och flexibilitet för placering av bussarnas hållplatser. Planen förhindrar inte heller eventuell konvertering av busslinje till spårvagn eller eventuella nya tunnelbanesträckningar.

Varuförsörjning

För Odenplans torgyta, där servering, kiosker, torgstånd med mera finns, kommer leveranser att hanteras vid den lastplats som återställs vid Upplands gatans östra sida mot torget. För gångförbindelsen och butikerna under mark ska varuhanteringen skötas via ombyggt lastfar i Adlern Mindre 34 med infart från Vegagatan.

Gång- och cykeltrafik

Gångflödesanalyser (Ramböll 2012-11-23) visar att Odenplan kommer att ha höga flöden av gångtrafikanter i rusningstrafik. Inledande studier visade på mycket höga flöden i korsningen Norr tullsgatan/Odengatan. Gångförbindelsen under mark innebär att flödena fördelas under och över mark vilket är positivt. Anslutande gång- och cykeltrafik studeras vidare inom ramen för trafikkontorets ordinarie verksamhet.

Gångflödesberäkningar som redovisar beräknade flöden av människor. Ju varmare färg desto lägre hastighet på grund av högre antal människor på den angivna ytan. D.v.s. ju varmare färg desto trängre. Övre bilden visar Odenplan under morgonrusningen. Nedre bilden visar flöden under mark i gångförbindelsen med handelsytor under Odengatan.

Teknisk försörjning

Vattenförsörjning, spillvatten, el/tele, energiförsörjning

Bebyggelsen ansluts till befintliga nät för vatten, el, tele och fjärrvärme.

Avfallshantering

Översiktsplanens mål om minskade avfallsmängder, omhändertagande av farligt avfall, ökat nyttogörande av avfall och god tillgänglighet i avfallshanteringen är en utgångspunkt vid all ny planering. För en resurseffektiv hantering behöver avfallsfrågorna tas med i ett tidigt skede i planeringsprocessen.

För Odenplans torgyta (servering, kiosker, torgstånd), kommer avfall att kunna hämtas upp vid den lastplats som återställs vid Upplandsgatan i torgets västra del. För gångförbindelsen med butiker under mark och cykelgaraget tas avfall via Adlern Mindre till fastighetens lastkaj som vätter mot Vegagatan. Här bör blandat avfall och utsorterat matavfall vara separerade.

Brand och Räddningstjänst

Anläggningar (cykelgarage, station, gångförbindelse) under mark projekteras som enskilda enheter. Gångförbindelsen, cykelgaraget och biljetthallarna utgör separata enheter ur brandskyddssynpunkt. Varje enhet har möjlighet till två alternativa utrymningsvägar. Gångförbindelsen utryms mot Norrtullsgatan via leveransgångar genom befintliga trapphus inom Adlern Mindre. Biljetthallarna

utryms via stationsbyggnaden på torget samt via uppgången på Karlbergsvägens norra sida. Cykelgaraget utryms via entrébyggnaden på torget och via biljetthallen (för detta krävs ett servitut).

Brandförvarstablå (övervakningsrum) för pendeltåget etableras vid stationsbyggnadens entréhall.

Miljökonsekvenser

Behovsbedömning

Sammantaget är bedömningen att detaljplanens genomförande inte kan antas medföra sådan betydande miljöpåverkan som avses i 4 kap 34 § första eller andra stycket PBL. En miljöbedömning i enlighet med 6 kap. 11 § miljöbalken bedöms därför inte behöva genomföras som underlag för detaljplanen. Bedömningen delas av Länsstyrelsen enligt samrådsyttrande 2012-07-06.

Planförslaget överensstämmer med gällande översiktplan. Planförslaget bedöms inte strida mot några andra kommunala eller nationella riktlinjer, lagar eller förordningar. Planförslaget berör inte område av nationell, gemenskaps eller internationell skyddsstatus. Den planerade verksamheten bedöms inte medföra väsentlig påverkan på miljö, kulturarv eller människors hälsa.

För vissa av de miljöaspekter som har betydelse på platsen bedöms planen kunna innebära större förändringar. Dessa frågor är grundvatten och förorenad mark. Frågor gällande kulturarv kopplat till stadsbilden har studerats djupare som en del av planarbetet och redovisas i detaljplanen genom planbestämmelser. I de delar av planområdet där cykelgaraget samt gångförbindelsen ska byggas kan det finnas förorenade massor. Detta studeras vidare inom ramen för kommande projektering.

Genomförande av gångförbindelsen berör den övre grundvattennivån som ligger på +18-+19 m. Grundläggning av gångförbindelsen och cykelgarage kräver ett schakt djup ner till ca +16 m. Grundvattennivån får inte påverkas så att det riskerar att skada kringliggande byggnader och anläggningars stabilitet. Frågan om förändrade balanser i grundvattenmagasinen ska studeras vidare. Eventuellt kommer tillstånd för vattenverksamhet enligt 11 kap. 9 § miljöbalken att sökas. Konsekvenserna av eventuellt förändrade grundvattennivåer studeras i den miljökonsekvensbeskrivning som kommer att höra till tillståndsansökan.

Mark

Eftersom det finns mäktiga lager med utfyllnad finns det risk att markföroreningar påträffas under schaktningsarbetena. Det kan även röra sig om förorenade fyllningsmassor. Eventuella förorenade massor som schaktas upp ska därför lämnas till deponi eller mottagningsanläggning avsedd för detta ändamål. För att minimera risken för förorening av underliggande jordlager är det viktigt att asfalten och annan förorenad jordlager schaktas och omhändertas separat.

Sammantaget är bedömningen att ett genomförande av planen kan innebära stor påverkan avseende stabilitet respektive markföroreningar. Rådande praxis och regelverk ska efterföljas.

Miljö kvalitetsnorm för vatten, dagvatten, grundvatten

Dagvatten

Detaljplanen leder inte till ökad volym av dagvatten då befintlig miljö huvudsakligen är hårdgjord. På gården inom Adlern Mindre 34 skapas nya gröna ytor men på Odenplan tas ett antal träd bort i förhållande till hur miljön såg innan Citybanans driftskede. Detaljplanen föreskriver att viss andel av gården inom Adlern Mindre ska vara planterbar. Bedömningen är därför att dagvattensituationen kvarstår som oförändrad för planområdet. Dagvatten från de hårdgjorda ytorna avleds via ledningar.

Byggherren får inte genom val av byggnadsmaterial förorena dagvattnet med tungmetaller eller andra miljögifter.

Grundvatten och grundläggning

För att förhindra en varaktig grundvattenpåverkan på undermarkkonstruktioner bör dessa förslagsvis utföras vattentäta. Undermarkkonstruktioner får inte påverka grundvattennivån så att kringliggande byggnader och anläggningars stabilitet påverkas.

Eventuellt kommer tillstånd för vattenverksamhet enligt 11 kap. 9 § miljöbalken att sökas.

Bedömning

Sammantaget är bedömningen att genomförandet av planen kan innebära en stor påverkan ur vattensynpunkt. Frågor som rör grundvatten och grundläggning av planerade undermarkkonstruktioner hanteras inom ramen för vattendom.

Resurshushållning och miljömål

Detaljplanen bidrar till positiv utveckling av miljömålsarbetet eftersom planen innebär en förbättring och anpassning av stadsrum som stödjer kollektivt resande.

Riksintressen

Planområdet ligger inom den täta kvartersstaden och ingår i begreppet stenstaden. Innerstaden ingår riksintresse enligt 3 kap 6 § miljöbalken för kulturvården Stockholms innerstad med Djurgården (AB 115).

Planen bedöms inte innebära risk för betydande påverkan på riksintresset. Ingen av de utpekade miljöerna inom riksintresset bedöms påverkas direkt eller indirekt. Varken upplevelsen av stadsbiblioteket från Odenplan eller siktlinjerna mellan Gustav Vasa kyrka och stadsbiblioteket påverkas. Planen påverkar inte heller 1800-talets stadsplanestruktur.

Kulturhistoriskt värdefull miljö och stadsbild

Kulturmiljön, stads- eller landskapsbilden påverkas men inte på ett sådant sätt att miljömålet ”god bebyggd miljö” bedöms motverkas.

De viktiga karaktärsskapande elementen som fanns på Odenplan innan genomförandet av projekt Citybanan i form av taket över tunnelbanans entré, ”Sippans” kiosk och de större träden i västra delen av torget har påverkats av bygget av pendeltågstunnlarna under mark. Taket över tunnelbanans entré är rivet och kommer inte att återskapas. ”Sippans” kiosk föreslås återföras till platsen och flera av de större träden i västra delen av torget kommer att ersättas med nya träd.

Ur kulturhistorisk synpunkt, är den förbättrade kopplingen mellan Gustav Vasa kyrka och torget, ett positivt inslag, liksom att siktlinjer ned mot Sveavägen och Stadsbiblioteket beaktats vid de nya byggnadernas placeringar. ”Sippans” kiosk ges bra placering med goda kringtytor, inte så långt från dess ursprungliga plats på torget. Byggnaderna inom Adlern Mindre 34 utgör i sitt kommande restaurerade skick en viktig blickpunkt i och med den nya kollektivtrafikens entré i hörnet. Fasaderna med en eventuellt nyskapad belyst skyltning skulle även kvällstid skapa en historisk återkoppling tillsammans med ”Sippans” runda neonskyltsbelysning.

De föreslagna nya byggnadernas placering och utformning är anpassade till torgplatsen. De ska gestaltas i samspel med kringliggande stadsfasader i omgivande kvarter runt Odenplan. Stationsbyggnadens skulpturala formspråk har förutsättningar att med tiden utgöra ett signum för just Odenplan med sitt neråtböjda sittvänliga tak – en plats för möten, i likhet med den tidigare öppna svävande tunnelbanenedgången som låg på platsen, ritad av Erik Glemme.

Buller och vibrationer

De nya bostäder som skapas inom Adlern Mindre 34 utgörs av gårdshus och takvåningar. På gården är bullernivåerna låga eftersom miljön skyddas av bebyggelse. Stadens översiktliga bullerberäkningar visar att bullernivåerna ligger precis över gränsvärdet 2 m över mark. Tillkommande bostadsbebyggelse ligger betydligt högre upp varför det kan antas att bullernivåerna är lägre. Nya bostäderna ska utformas som genomgående lägenheter med hälften av boningsrummen mot den tysta gårdssidan och med en god ljudmiljö inomhus.

För att säkerställa att planerade bostäder inom Adlern Mindre uppnår gällande riktlinjer för bostadsbebyggelse har ACAD International beräknat bullernivåer invid planerad fasad. Beräkningarna redovisar:

Ekvivalenta nivåer mot gata: 56-62 dB(A)

Ekvivalenta nivåer på gård: 42-43 dB(A)

Maxnivåer mot gata: 56-79 dB(A)

Maxnivåer på gård: 56 dB(A)

Ytor för handel ska projekteras och byggas så att buller och vibrationer från fordonstrafik, tunnelbanan och pendeltåg minimeras.

Enligt referensmätning av stömljud och vibrationer för befintlig liknande konstruktion bedöms det finnas möjligheter till att uppfylla riktvärden avseende stömljud och vibrationer i gångförbindelsen med butiker samt i Adlern Mindre 34.

Luft och klimat

Planerade butikslokaler kräver transporter och leveranser som bedöms ge en måttlig och lokal påverkan på luft och klimatfaktorer.

Placeringen av intaget för frisk luft till anläggningar under mark bör utredas vidare då luften från gatumiljö ligger nära gränsvärdet för partikelhalter, PM10.

Farligt gods

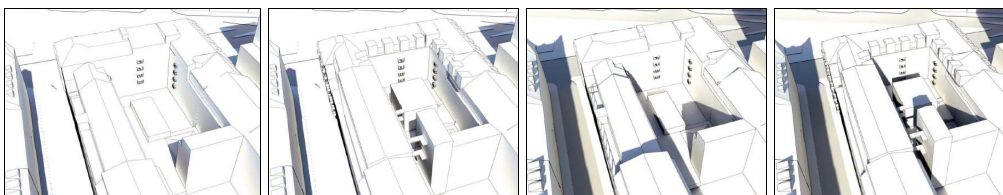
Planområdet berör inte transportleder för farligt gods.

Ljushöghållanden och lokalklimat

Planförslaget innebär inga större förändringar vad gäller ljushöghållanden på Odenplan. Gestaltningen av serverings- och kioskbyggnaden har tagit hänsyn till genomsiktighet mellan torgytan och Karlbergsvägen.

Lokalklimatet på Odenplan bör studeras vidare med hänsyn till klimatförändringar och att platsen hyser färre träd men kommer att ha högre flöden av gångtrafikanter, dvs. människor som uppehåller sig på platsen.

För några befintliga bostäder inom Adlern Mindre 34 kommer ökad skuggning att bli en konsekvens av de nya bostadshusen på gården samt påbyggnad på Vegagatan. För solstudier se illustrationsbilagan.

Nuläge 21 juni kl 12   Planförslag 21 juni kl 12   Nuläge 21 dec kl 12   Planförslag 21 dec kl 12
Utdrag ur solstudier för Adlern Mindre 34 (se även illustrationsbilaga).

Barnkonsekvenser

Den nya gångförbindelsen kommer att innebära en förbättring för barn eftersom en korsningspunkt med fordonstrafik kan väljas bort.

Inom Adlern Mindre 34 skapas en mer sammanhållen gårdsyta med planteringar och möjlighet till lektytor för barn. Det föreslagna låga gårdshuset utformas med ett terrassbjälklag och planterbara växtbäddar. Det blir en gemensam takterrass i ett upphöjt och mer solbelyst läge.

Tidplan

Samråd genomfördes under perioden 11 maj – 29 juni 2012. Granskning genomförs under perioden 17 december 2012 – 21 januari 2013. Godkännande beräknas i stadsbyggnadsnämnden i april 2013 och antagande i kommunfullmäktige beräknas till juni 2013.

Genomförande

Organisatoriska frågor

Ansvarsfördelning

Stadsbyggnadskontoret upprättar detaljplan och svarar för myndighetsutövning vid granskning av bygglov och bygganmälan. Lantmäterimyndigheten ansvarar för erforderliga fastighetsbildningsåtgärder på fastighetsägarnas initiativ och bekostnad. Exploateringskontoret ansvarar för erforderliga avtal. Genomförandena regleras dels genom överenskommelse om genomförande av projekt Citybanan dels genom överenskommelse om exploatering mellan staden och fastighetsägaren till Adlern Mindre 34. Projekt Citybanan ansvarar för genomförande av återställande av torgyta på Odenplan, enligt program för återställande, och bygget av serveringsbyggnad och cykelgarage. Fastighetsägaren till Adlern Mindre 34 ansvarar för genomförande av ny-, om- och tillbyggnation samt övriga erforderliga anläggningar inom kvartersmark. Staden ansvarar för genomförande av gångförbindelse med tillhörande ytor. Trafikverket ansvarar för genomförandet av projekt Citybanan.

Huvudmannaskap

Staden är huvudman för allmänna platser.

Verkan på befintliga detaljplaner

PL 3016 (fastställd 1945) upphör att gälla inom planområdet.

Pl 1822 från 1937 – upphör att gälla inom planområdet.

Stadsplan från 1879 upphör att gälla inom planområdet.

Tilläggsplan 2007-36070 (2008) gäller fortfarande Adlern Mindre 34.

Tilläggsplanerna Pl 7558, T-Dp 2003-10095 och T-Dp 2007-36070 fortsätter att gälla.

Fastighetsrättsliga frågor

Fastigheter, marksamfälligheter och ägoförhållanden

Planen berör Vasastaden 2:99 (lagfaren ägare: Stockholms stad), Vasastaden 1:118 (lagfaren ägare: Stockholms stad), Vasastaden 3:1 (Trafikverket) och Adlern Mindre 34 (Trygg-Hansa Livförsäkrings-AB).

Användning av mark

Viss mark inom planområdet får ändrad användning från allmänplatsmark till kvartersmark för centrumändamål, dels under mark (under Odengatan och under delar av Odenplan) och dels ovan mark (på Odenplan). Dessutom ändras användningen under delar av Odenplan samt under del av Odengatan från allmänplatsmark till kvartersmark för kollektivtrafik- och centrumändamål. Områden under mark för kollektivtrafikändamål behålls i överensstämmelse med plan P2003-10095. Biljetthall ovan mark regleras med användning "T" kombinerat med exploateringsstal "e" (entré till kollektivtrafik). För den yta där serveringsbyggnad/kiosker kan uppföras kan ej egna fastigheter bildas eftersom det är allmän platsmark. Genom planen medges en permanent byggrätt. Staden kommer att upplåta mark till eventuella privata kioskägare.

Fastighetsbildning

Fastigheter ombildas och nybildas i erforderlig omfattning. Mark inom planområdet avsedd för kvartersmark för centrumändamål respektive kollektivtrafikändamål kan regleras till angränsande fastigheter alternativt styckas och utgöra egna fastigheter, under förutsättning att lämplighetsvillkoren med mera i fastighetsbildningslagen kan uppfyllas. Avsikten är att mark inom planområdet avsedd för gångförbindelse med handelsytor genom 3D-fastighetsbildning ska regleras in i Adlern Mindre 34. Planen ger möjlighet att bilda egna fastigheter med 3D-utrymme under mark för cykelgaraget samt för stationsbyggnaden.

Planen ger stöd för fastighetsbildning för järnvägstrafik och tunnelbanetrafik.

Ledningar

I Odengatan finns omfattande ledningspaket som kräver omläggning i samband med genomförande av gångtunneln. Avtal med ledningsägare ska träffas.

Avtal och servitut

Projekt Citybanan genomför cykelgaraget i enlighet med genomförandavtalet för Citybanan. Genomförandet av cykelgarage, handelsytor och gångpassage ska samordnas sinsemellan samt även med projekt Citybanans genomförande.

Avtal måste tecknas mellan berörda parter (Gamla Livförsäkringsaktiebolaget SEB Trygg Liv, Staden, SL och Trafikverket) beträffande genomförande av kommande anläggningar och gällande påverkan på befintlig anläggning.

Rätten för stadens fastighet Vasastaden 2:99 till gångförbindelse under Odengatan säkras genom avtalsservitut i Adlern Mindre 34. Avtal avses upprättas i samband med upprättande av exploateringsavtal eller annat överlåtelseavtal.

Vid fastighetsbildning kan ytterligare servitut komma att behövas, bland annat för pendeltågets ventilation, cykelgaragets utrymning via biljetthallen och rätten för gående att passera från gångförbindelsen in i biljetthallen. Avtal för detta avses upprättas i samband med upprättande av exploateringsavtal eller annat överlåtelseavtal.

<i>Typ</i>	<i>Avtal/servitut</i>	<i>Avtalsparter</i>
Genomförande cykelgarage	Genomförandeavtal för projekt Citybanan (befintligt avtal)	Projekt Citybanan och Staden
Genomförande gångförbindelse	Överenskommelse om exploatering	Staden och Gamla Livförsäkringsbolaget SEB Trygg Liv
Rätt till gångförbindelse	Servitut	Staden och Gamla Livförsäkringsbolaget SEB Trygg Liv
Rätt till passage från gångförbindelse till biljetthall	Servitut	SL och Staden
Ventilation Citybanan	Servitut	SL/trafikverket och Staden
Brandutrymning cykelgaraget	Servitut	SL och Staden
Byggnation nära SL:s befintliga och förberedda tunnelbana	Genomförandeavtal	SL och Staden

Ekonomiska frågor

I genomförandeavtalet mellan parterna för projekt Citybanan, regleras de ekonomiska frågorna och en särskild beslutsordning för genomförandet stadgas.

Genomförande av åtgärder som berör handel och bostadsytor inom Adlern Mindre 34 mm bekostas av fastighetsägaren Gamla Livförsäkringsaktiebolaget SEB Trygg Liv.

Kostnadsfördelningen för genomförande av gångförbindelsen med tillhörande butiksytor och ny entré i hörnet Norrtullsgatan/Odengatan inom fastigheten Adlern Mindre 34, regleras mellan Stockholms Stad och Gamla Livförsäkringsaktiebolaget SEB Trygg Liv genom exploateringsavtal/överenskommelse om exploatering.

Tekniska frågor

VA, el mm

I Odengatan finns ett omfattande ledningspaket som kräver omläggning i samband med genomförande av gångförbindelsen. De ledningar som berörs är:

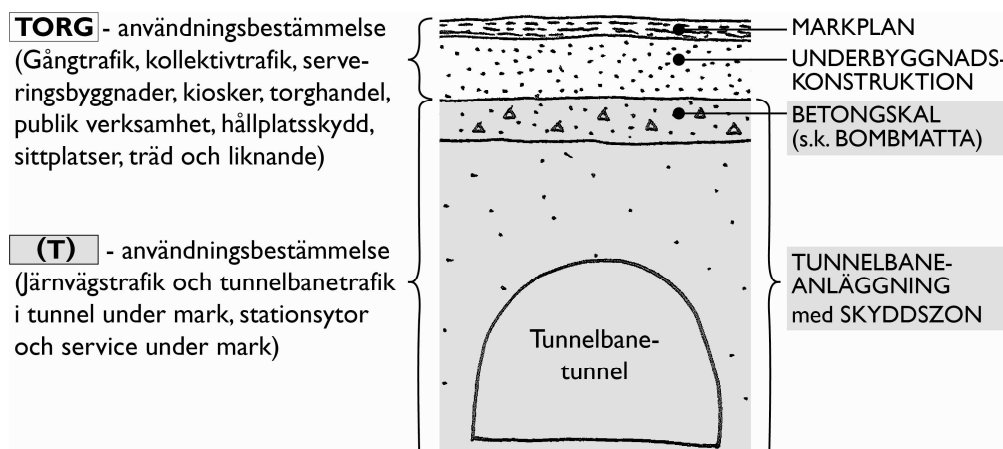
Vatten (Stockholm Vatten), gas (Stockholm Gas), opto (Stokab) el (Fortum), tele, fiber (Skanova). Ledningspaketet omfattar även brandvatten som bedöms kunna avvecklas eftersom detta troligtvis inte är i bruk.

Skyddshänsyn till tunnelbana

Kollektivtrafikanläggningar bestående av tunnelbaneanläggning och nya stationsutrymmen för pendeltåg och tunnelbana med mera, är belägna direkt under eller mycket nära under markplanet. Användningsbestämmelsen TORG avser markplanet med tillhörande underbyggnadskonstruktion. Den överlagrande bestämmelsen T reglerar användningen för trafikändamål och avser området under markplanets underbyggnadskonstruktion, från ovasidan av tunnelbanans skyddande betongskal (d.v.s. från ovankant av den s.k. bombmattan). Utrymmen under markplanets underbyggnadskonstruktion definieras som kollektivtrafikanläggning med tillhörande skyddszon. Särskilt medgivande från huvudman/anläggningsägare krävs för åtgärder och ingrepp i kollektivtrafikanläggningarna (tunnelbana och pendeltåg) inklusive deras respektive skyddszoner.

I markplanet och dess underbyggnadskonstruktion får staden, eller den som har stadens tillstånd, anlägga, behålla, förnya och underhålla gatuaneläggningar och ledningar med tillhörande anläggningar med mera.

Om arbeten i markplanets underbyggnadskonstruktion utförs med metoder som uppenbart kan medföra risk för skada på tunnelbaneanläggningen, ska medgivande dessförinnan, i god tid, inhämtas från anläggningsägaren. Sådant medgivande erfordras inte vid schaktning och återfyllnad enligt gängse metod för gatuarbeten i Stockholms innerstad.

Principillustration för överlagrande användningsbestämmelser för TORG- respektive T-ändamål.

Störningar under byggtiden

Stadens praxis vad gäller byggbuller (NFS 2004:15) och materialhantering kommer att tillämpas för att minska störningar i form av buller och damning under byggtiden.

Störningar ska minimeras så att kollektivtrafiken kan trafikeras på ett betryggande sätt under byggtiden. Även störning för omkringboende och besökare på platsen ska minimeras.

Genomförandetid

Genomförandetiden är fem år från och med den dag planen vinner laga kraft.